

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH PROGRAMI**

**MALKOÇOĞULLARI VE OSMANLI TARİHİNDEKİ
YERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORÇUN KIRAL

İSTANBUL, 2022

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH PROGRAMI**

**MALKOÇOĞULLARI VE OSMANLI TARİHİNDEKİ
YERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORÇUN KIRAL
(200121007)**

**Danışman
(Prof. Dr. Fahameddin Başar)**

İSTANBUL, 2022

13/06/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tarih Anabilim Dalı Tarih Tezli yüksek lisans programı öğrencisi 200121001 numaralı Orçun KIRAL'ın hazırladığı "Malkoçoğulları'nın Osmanlı Devleti'ndeki Yeri" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 13/06/2022 Pazartesi günü saat 11:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çoğunluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının ..... *Malkoçoğulları ve*
..... *Osmanlı Tarihindeki Yeri* .....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR (Danışman)	<i>KABUL</i>
2. Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN	<i>KABUL</i>
3. Prof. Dr. Ebru ALTAN	<i>KABUL</i>
4.	.....
5.	.....
6. (İkinci Danışman)*	.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Orçun Kırıl

MALKOÇOĞULLARI VE OSMANLI TARİHİNDEKİ YERİ

Orçun Kırıl

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin "Klasik Çağının" en önemli araçlarından biri, şüphesiz ki akıncılardır. Bugüne kadar akıncılar ve önemli akıncı aileleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmasına karşın, Malkoçoğulları'nı tek bir çatı altında toplayan kapsamlı bir çalışma, ne yazık ki yapılmamıştır. Bu sebeple de Malkoçoğulları ailesini dikkatli bir şekilde inceleme ihtiyacı görülmüş ve bu çalışma ortaya konmuştur. Aileyi araştıran bu çalışmada, öncelikle akıncı teşkilatıyla bir giriş yapılacak, ardından Malkoçoğlu Bâli Bey'in ve Yahya Paşa'nın soyundan gelenler derinlemesine işlenecektir. Malkoçoğlu Bâli Bey'e ait vakıf kayıtlarının yanı sıra, inşa ettirdiği eserler ve mezarının yeri hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca, bugüne kadar hakkında birkaç farklı iddia öne sürülen Yahya Paşa'nın kökeni meselesi ve Bâli Bey ile olan kardeşliği durumu incelenecektir. Ardından, Yahya Paşa'nın, oğullarının ve torunlarının katıldıkları askeri faaliyetler, bıraktıkları eserler de mercek altına alınacaktır. Son olarak da Malkoçoğulları ailesiyle bağlantısı bugüne kadar henüz tespit edilememiş, ancak kendilerini aileden gören veya aileyle bağlantısı olabilecek Malkoç Ali Paşa, Gazi Malkoç Bey ve Malkoç Mehmed Bey kısaca incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Akıncı, Malkoçoğulları, Bâli Bey, Yahyapaşazâdeler, Koca Bâli Paşa, Yahyapaşazâde Mehmed Paşa

THE MALKOÇOĞLU AND THEIR PLACE IN THE OTTOMAN HISTORY

Orçun Kırıl

ABSTRACT

One of the most important tools of the "Classical Age" of the Ottoman Empire is undoubtedly the akinjis. Although many studies have been conducted on the akinjis and important akinji families, a comprehensive study that gathers the Malkocogullari under a single roof has unfortunately not been conducted so far. For this reason, there was a need to carefully examine the Malkocogullari family and this study was put forward. In this study, which investigates the family, firstly, an introduction will be made to the akinji organization, and then the descendants of Malkocoglu Bali Bey and Yahya Pasha will be covered in depth. In addition to the foundation records of Malkocoglu Bâli Bey, information will be given about the works he had built and the location of his grave. In addition, the origin of Yahya Pasha, about which several different claims have been made, and his brotherhood with Bali Bey will be examined. Then, the military campaigns that Yahya Pasha, his sons and grandchildren participated in, and the buildings they erected will also be examined. Finally, Malkoc Ali Pasha and Gazi Malkoc Bey will be briefly examined, although a direct connection with the Malkocogullari family has not yet been discovered, but who may have a connection with the family.

Keywords: Akinjis, Malkocogullari, Bali Bey, Yahyapashaogullari, Koca Bali Pasha, Yahyapashaoglu Mehmed Pasha

ÖNSÖZ

Malkoçoğulları ailesi, Osmanlı Devleti için önemi ne kadar yüksek olsa da bugüne kadar detaylı şekilde araştırılmamıştır. Muhtelif eserlerde isimlerinden bahsedilmiş ve aktarılmış olsa da toplu bir çalışma ne yazık ki yapılmamıştır. Bu çalışmanın da amacı, bugüne kadar yapılmış Malkoçoğulları ailesiyle alakalı bilgileri bir araya getirmek ve araştırmacılara bilgi vermektir.

Böyle kapsamlı bir araştırmanın yapılmasında elbette ki zorluklarla karşılaşmıştır. Bunlardan ilki, kaynak kısıtlılığıdır. Osmanlı Devleti'nin uç boylarında yaşayan ve merkeze pek uğramayan bu ailenin kökeni başta olmak üzere, birçok konuda bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu sebeple örneğin Malkoçoğlu Bâli Bey'in babası hakkında kesin bir bilgiye ulaşmak, şu an için oldukça zor gözükmektedir. Bir diğer örnek ise, metinde tartışılacak olan Yahya Paşa'nın aileyle bağlantısı meselesidir. Enderun'dan yetişme Yahya Paşa, Sultan II. Bayezid'in en güvendiği kişilerden biridir. Fakat Paşa'nın aileyle olan bağlantısı ne yazık ki kesinleşmemektedir.

Bu tez aşamasına gelene kadar beni hayata hazırlayan, istediğim her şeyi gerçekleştirmek için çabalayan aileme, her şeyden önce teşekkür ediyorum. Maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettirmişlerdir. Bu tez çalışmasının ise en büyük destekçisi, Türk Tarih Kurumu'dur. Yüksek lisans öğrencileri için verilen burs araştırmamın devamlılığını sağlamış, konuyla alakalı literatür temininde tahmin edilenden çok daha büyük faydası olmuştur. Türk Tarih Kurumu'nun yanında tez danışmanım Prof. Dr. Fahameddin Başar da her an desteğini göstermiş, sadece bilgi olarak değil akademik yazım açısından da yardımlarını esirgememiştir. Son olarak, akademik anlamda en umutsuz hissettiğim anda yanımda olan Alican Kutlay ve Beyza Uzun Kutlay'a teşekkürü bir borç bilirim. Onların manevi desteği olmasa, bu tezin motivasyonunu sağlamak oldukça zorlaşır.

Bu alanda bir ilk olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmada hata ve eksik olması kadar doğal bir durum bulunmamaktadır. Zira bilimin amacı da hataları düzeltip ilerlemektir. Bu sebeple bu araştırmanın bir öncü olmasını diliyor, çok daha detaylı ve eksiksiz çalışmaların önünü açmasını temenni ediyorum.

Haziran, 2022

Orçun Kırıl

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR	ix
HARİTA LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. AKINCI TEŞKİLATI VE MALKOÇOĞULLARI.....	3
1.1. AKINCI TEŞKİLATI	3
1.2. MALKOÇOĞULLARI	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
2. MALKOÇOĞULLARI KOLU.....	12
2.1. MALKOÇOĞLU BÂLİ BEY	12
2.1.1. Askeri Faaliyetleri.....	12
2.1.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler	17
2.2. BÂLİ BEY'İN OĞULLARI.....	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	21
3. YAHYAPAŞAZÂDELER	21
3.1. YAHYA PAŞA	21
3.1.1. Yahya Paşa'nın Siyasi Kariyeri	22
3.1.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler	24
3.2. YAHYAPAŞAZÂDE KOCA BÂLİ BEY	25
3.3. YAHYAPAŞAZÂDE MEHMED PAŞA.....	28
3.3.1. Siyasi Hayatı	29
3.3.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler	31
3.4. ARSLAN PAŞA.....	34
3.5. GÂZİ AHMED BEY	36
3.6. KÜÇÜK BÂLİ PAŞA	36
3.7. DERVİŞ BEY	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	42
4. DİĞER MALKOÇOĞULLARI	42
4.1. KLİS BEYİ MALKOÇ BEY	42

4.2. YAVUZ ALİ PAŞA	43
4.3. MALKOÇ MEHMED EFENDİ.....	44
SONUÇ	46
KAYNAKÇA	49
EKLER	57

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
bkz.	Bakınız
BOA	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi
c.	Cilt
ev.	Çeviren
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TSMA	Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğeri

TABLÖLÄR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: 1572 senesi icmal defterine göre Mehmed Paşa'nın evkafının giderleri....32

Tablo 2: 1572 senesi icmal defterine göre Mehmed Paşa'nın evkafının gelirleri.....32

HARİTA LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Harita-1	58
Harita-2	59
Harita-3	60
Harita-4	61
Harita-5	62
Harita-6:	63

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, kurulduğu ilk günden itibaren akıncılarla ve akıncı kültürüyle oldukça yakın ilişkiler kurmuştur. Nitekim hızlı bir şekilde genişlemesi, her zaman akıncılarla yakından ilişkilendirilmiş ve anlatılagelmiştir. Aşıkpaşazâde ve onun geleneğini sürdürenler başta olmak üzere, birçok tevarih anlatısı akıncılığı övmüştür. Söğüt merkezli küçük bir beylik iken dahi Osman Beg, Mihal Gazi ile birlikte hareket etmiş, onun İslamiyet'e geçmesine vesile olmuştur. Mihal Gazi ve Karesi Beyliği'nin akıncısıyken Osmanlı Devleti tarafına geçen Evrenos Bey başta olmak üzere, birçok önemli asker de bu kültürden yetişmiş ve devlete hizmet etmiştir.

Bugüne kadar bahsi geçen akıncı beyleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Mihaloğulları'nın etki alanı, katıldıkları seferler, düzenledikleri akınlar incelenmiş, toplu olarak aktarılmıştır¹. Evrenosoğulları derinlemesine incelenmiş, Gazi Evrenos Bey'in biyografik çalışması dahi yapılmıştır². Fakat muhtelif çalışmalarda isimleri geçse ve bir ansiklopedi maddesinde kısaca aktarılmış olsa da Malkoçoğulları ailesini kapsamlı araştıran ve aktaran bir çalışma, bugüne kadar yapılmamıştır. Bu eksikliğin fark edilmesi nedeniyle, muhtelif çalışmalarda isimleri geçen Malkoçoğulları ailesinin üyelerinin bir arada incelenmesi hedeflenmiştir. Ailenin olası kökenleri, mensuplarının aileyle olan bağlantıları, katıldıkları seferler, düzenledikleri akınlar, bıraktıkları mimari eserler, bu çalışmanın ana iskeletini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada önemli görülen ve ulaşılabilen durumlarda, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri'deki belgelere başvurulmuştur. Ancak en sık yararlanılan eserler Osmanlı kronikleri ve araştırma eserleridir. Farklı kaynaklarda parçalar halinde yer alan bilgiler bir araya getirilmiş ve Osmanlı kronikleri de dikkatli şekilde incelenerek esere dahil edilmiştir. Aile mensuplarının bıraktıkları eserler ve sahip oldukları vakıflar için, Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde çıkarılan dergiler taranmış ve eserde yer bulmuştur.

---

¹ Fatih Yurttaş, *Balkanlarda Bir Uç Beyi Ailesi; Mihaloğulları 1300-1600*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış, İstanbul, 2018.

² Ayşegül Çalı, *Gazi Evrenos Bey*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

Bu çalışmada öncelikle Osmanlı Devleti'nin sınır gücü olan akıncı teşkilatı hakkında özet niteliğinde bir bilgilendirme yapılmıştır. Teşkilata dahil olmak için yapılması/sahip olunması gerekenler aktarılmıştır. Akıncılık hakkındaki bilgilendirmenin ardından, Malkoçoğulları ailesinin kökenleri ve adlarına ilk rastladığımız aile mensuplarının faaliyetleri anlatılmıştır. Bu kişilerin gerçekten var olup olamayacakları, o dönemki kaynaklara göre yorumlanmaktadır.

Çalışmamızda “Malkoçoğulları Kolu” başlıklı bölümde, Malkoçoğlu Bâli Bey'in soyundan gelenler hakkında bilgi verilmiştir. Bâli Bey'in düzenlediği akınlar, kaynakların elverdiği ölçüde detaylı şekilde aktarılmıştır. Anlatımın güçlendirilmesi ve okuyucunun daha iyi anlayabilmesi amacıyla, çalışmanın sonunda 6 adet harita eklenmiştir. Bu haritalar, Bâli Bey'in düzenlediği veya katıldığı akınları göstermektedir. Bâli Bey'in askeri faaliyetlerinin yanında, sahip olduğu vakıflar ve bıraktığı eserler hakkında da bilgi verilmiştir. Ardından Bâli Bey'in ismine ulaşılabilen oğulları ve oğullarının askeri faaliyetleri anlatılmıştır.

Malkoçoğulları ailesine mensup olan ve vezirlik makamına kadar yükselmiş olan Yahya Paşa, Sultan II. Bayezid devrinin en önemli şahsiyetlerinden biridir. Onun soyundan gelenler oldukça önemli mevkilere yükselmiş ve “Yahyapaşazâdeler” adıyla anılmışlardır. Bu sebeple de çalışmada Yahyapaşazâdeler isimli ayrı bir bölüm oluşturulmuş ve Yahya Paşa'nın soyundan gelenler anlatılmıştır. Öncelikle Yahya Paşa ile oğulları Koca Bâli Paşa, Mehmed Paşa ve Gazi Ahmed Bey'in askeri faaliyetleri aktarılmıştır. Bunun yanı sıra, bu kişilerin kurdukları vakıfları, vakıfların gelir kaynakları ve yaptıkları eserler, ayrı ayrı ele alınmıştır.

Son bölümde ise, Malkoçoğlu ailesiyle bağlantıları kesin olmayan ancak kendilerini “Malkoç” olarak tanımlayan üç isimden bahsedilmiştir. Bunlardan ilki olan Gazi Malkoç Bey'dir. Bosna ve havalisinde akınlar düzenleyen Gazi Malkoç Bey'e atfedilen, Macaristan kenti Şikloş'ta bir cami de bulunmaktadır. Diğer isim ise Malkoç Ali Paşa, Mısır Beylerbeyliği yaptıktan sonra veziriazam olmuş ve Macaristan seferine giderken Belgrad'da hayatını kaybetmiştir. Üçüncü ve son isim, yeniçeri katipliği de yapan Malkoç Mehmed Bey'dir. Bu kısa girizgâhın ardından, akıncı teşkilatına dair verdiğimiz kısa malumat ile çalışmanın detaylı bölümüne geçiş yapabiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AKINCI TEŞKİLATI VE MALKOÇOĞULLARI

1.1. AKINCI TEŞKİLATI

Akıncı, kelime manasıyla düşman ülkesine akına çıkan süvari demektir³. Bu da akın esasına dayanan ve modern dönemde gerilla diye de adlandırılan savaş tarzını benimseyen atlı askerlerden meydana getirilmiş askerlere verilen addır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş safhalarında sahip olduğu ordunun en önemli parçalarından biri olan akıncıların, Harmankaya Tekfuru olan Köse Mihal ile birlikte temelini atıldığı iddia edilmiştir. Aşıkpaşazâde'ye göre Köse Mihal Müslüman olmuş ve Osman Gazi'nin emriyle akınlar yapmıştır⁴. Köse Mihal'in ardından birçok bey de bu teşkilata dahil olmuş ve onların soylarından gelenler hanedan şeklinde örgütlenecek akıncılığı devam ettirmişlerdir. Bu akıncı beylerinden bahsetmeden önce akıncılığın ne olduğuna, görevlerine ve teşkilatın iç yapısına dair kısa bilgi vermek yararlı olacaktır.

Akıncılar, devletin sınır boylarında teşkil edilmiş ve bu sınırları korumanın yanında bazı görevleri de ifa etmek üzere görevlendirilmişlerdir. Bu görevlerden ilki ve belki de en önemlisi, düşman bölgelere veya ülkelere akına çıkıp mal ve esir toplamak, düşman hakkında bilgi edinip düşmanın sınırlarında yaşayan halkın direncini kırmaktır. Savaş zamanlarında ise ana orduya öncülük ederler ve keşif kolu göreviyle önden giderek düşmanın pusu kurmasını engellerlerdi. Yakalayabildikleri esirler vasıtasıyla düşmanın ordusu ve durumu hakkında bilgi edinip ana ordunun sorunsuz bir şekilde ilerlemelerini de sağlardı⁵. Barış zamanlarında ise kendi işleriyle meşgul olurlar ve çoğunlukla tarımla uğraşırlardı. Ayrıca hem zinde kalmak hem de talim yapmak amacıyla binicilik, yüzme ve at üzerinde kullanılacak silahlar üzerine çalışırlardı⁶.

---

³ Arif Koday, "Osmanlı Ordu Teşkilatında Akıncı Ocağı", Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001, s. 10.

⁴ Aşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, haz. Kemal Yavuz ve Yekta Saraç, K Kitaplığı, İstanbul, 2003, s. 345-346.

⁵ Aurel Decei, "Akıncı", *Encyclopaedia of Islam*, Cilt 1, E. J. Brill, Leiden, 1986, s. 340; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Akıncı", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 1, 1978, İstanbul, s. 239; Koday, a.g.e., s. 12-13.

⁶ Abdülkadir Özcan, "Akıncı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul, 1989, s. 249-250.

Teşkilata dahil olabilmek için gerekli en büyük şart, sağlam bir referanstır. Vefat eden, akına çıkamayacak kadar yaşlanan veya sefere katılamayacak durumda olanların yerine yarar yoldaş yiğitler bulunması icap etmektedir. Bunun için de öncelikle akıncı olmak isteyen “yiğidin” kendi bölgesinden bir adet kefil bulması zorunludur. 625 Numaralı Akıncı Defteri’ne göre bu gençlerin her zaman akına hazır olması ve savaş aletlerinin de bulunması gerekmektedir⁷. Akıncıların silahları ise kılıç, kalkan, pala, mızrak vb. aletler olup atını ve hafif zırhlarını da kendilerinin hazır etmeleri zorunluydu. Devlet akıncılara herhangi bir silah ve teçhizat sağlamaz, maaş vermezdi. Akıncıların kendilerini geçindirmeleri tamamen akınlarda topladıkları ganimetlere bağlıydı⁸.

Vergiden muaf bu askerlerin yaptığı akıncıların üç farklı çeşidi ve isimlendirmesi bulunmaktadır. 100 kişiden az akıncıyla yapılanlar *potera* olarak adlandırılırken 100’den fazla askerden meydana gelen akınlara *harâmilik* adı verilirdi. Akıncı beyinin bizzat katıldığı seferlere ise asıl anlamıyla akın denirdi. Bu seferlerde ele geçirilen esirlerin beşte birinin devlet tarafından el konulması geleneğine de “*pençik kanunu*” denmiş ve acemi oğlanlar ocağının temeli de buradan oluşturulmuştur⁹. Onlu sisteme dayalı seferlerde akıncı kanununa göre 10 akıncıya onbaşı, 100 akıncıya yüzbaşı ve 1000 akıncıya da binbaşı komuta ederdi¹⁰.

İlerleyen dönemlerde devlete bağımlı hale getirilmeye çalışılan akıncı beylerine seferdeki başarılarına göre dirlikler tahsis edilmiştir. Bu sayede de iskân edildikleri yerlerde imar faaliyetlerine girişebilmişlerdir¹¹. Ayrıca akıncı defterleri sayesinde kayıt altına da alınmışlardır. İki adet kopyası bulunan bu defterlerden biri merkezde bulunurken diğeri eyalet veya sancaktaki kadılarda bulunurdu. Bu defterlere bakıldığında ise akıncıların sahip oldukları timarlar, buldukları sancak, nahiye/kaza

---

⁷ Emine Erdoğan Özünlü, “Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak: 625 Numaralı Akıncı Defteri Üzerine Bazı Düşünceler”, *Belleten* 79(285): 482.

⁸ Özcan, a.g.m., s. 249-250.

⁹ Özcan, a.g.m., s. 250.

¹⁰ Abdülkadir Özcan, “Osmanlı Devleti’nin Askeri Yapısı”, *Türkler*, Cilt 10, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 115.

¹¹ H. Çetin Arslan, “Erken Osmanlı’nın Fetih ve Yerleşim Sisteminde Akıncı Beylerinin Stratejik Önemi”, *Türkler*, Cilt 9, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 219.

gibi yerleşim birimleri, asıl meslekleri ve nereden geldikleri gibi başlıca bilgiler kaydedilmiştir¹².

1472 senesinde Sultan II. Mehmed'in gönderdiği hüküm, akıncıların ve akıncılığın belirli bir sisteme göre düzenlendiğini kanıtlamaktadır. Otlukbeli Savaşı'nın hemen arifesinde¹³ yapılan bu hüküm ve hazırlanan akıncı defterinden önemli bilgiler elde edilmektedir. II. Mehmed'in bu emrindeki amacının sadece akıncı beylerinin sayısını öğrenmek olmadığı gayet açıktır:

“oldur-ki Dergâh-i Mu'allâ'dan hükm-i vâcibü-l-ımtisâl vârid olub mazmûn-i şerifinde Arnavud'un evvelki Sancagi Begi Mehmed Beg-ile varasın Zagra Yenice ve Akça Kızanlık ve Eskihisâr ve Filibe ve Hâs Köy ve Çirmen bu mezkûr Vilâyet Kâdıları-ile mezkûr Vilâyetleri yazasız kâfirlerden ve Müsülmânlardan otuz eve bir atlu akıncı vaz' edesiz otuz birinci akıncı ola her evden otuz üçer akçe harçlık alasız otuz ev yamak veresiz tokuz yüz toksan akçe alub akıncıya ta'yin edesiz emrüm mûcibi üzre Ali Beg'e gide deyü buyurduğum kimesnelere versiz ellerine harçlıklarım çıkub 'Ali Beg'le bile gideler ve şol kimesneler ki emrüm mûcibi üzre 'askeri mansûrem ile çıkmaz anlarıñ akçelerin cem'edüb Kadıları katında devre çıkdıkları vakit var[a]lar ve Kâfirlerden içlerinden akıncılığa kabili bulunur ise yaz[a]lar ve eger bulunmaz ise Müslümanlardan yaz[a]lar deyü ve buyurdum-ki doldurma fiston ve cebe ve on kişiye bir tenktar ola deyü ve her Vilayettin Kadıları akıncıların kendüler Anadolu'da alub gönder[e]ler teslim edüb hüccet alalar deyü vârid olman hükm mûcibi üzre yazub akıncı ta'yin olub her evden otuz üç akçe alınub akıncılarına verilüb Kadıları ma'rifet-le sebt olman kazâyâyı budur-ki zıkr olmur cerâ zâlike fi evâyili recebi li-sene seb'a ve seb'in ve semâne-mi'e hicriye”¹⁴

Her ne kadar devletin akıncı beylerini kontrol altına alma çabaları olsa da akıncı beylerinin taht kavgalarında taraf tuttıkları da görülmüştür. Örneğin Fetret Devri (1402-1413) olarak adlandırılan dönemde Edirne'ye hâkim olan Süleyman Çelebi'yi akıncı ailelerinden olan Gümlüoğulları desteklemekteydi. Süleyman Çelebi rakiplerini ortadan kaldırmak için Anadolu'ya geçtiği sırada Eflak üzerinden

¹² Erdoğan Özünlü, a.g.m., s. 477.

¹³ Emine Erdoğan Özünlü ve Ayşe Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017, s. 13.

¹⁴ Heath W. Lorwy, *Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 57.

Rumeli'ye geçen Musa Çelebi, Rumeli beylerinin ve tımarlı sipahilerin de desteğiyle Edirne'yi ele geçirmiş ve Gümlüoğlu Paşa Yiğit'i hapsedmiştir¹⁵.

Bir diğer örnek ise Mustafa Çelebi'nin Çanakkale üzerinden Rumeli'ye geçtiği sırada önemli akıncı beylerinden olan Turahanoğulları, Evrenosoğulları ve Gümlüoğulları'ndan gördüğü destektir¹⁶. II. Murad Mihaloğulları'nın etkinliğini kullanarak akıncı beylerini kendi tarafına çekmiştir. Ek olarak akıncıların sadece taht kavgalarında değil, merkezî otoriteye karşı gelen diğer güç odaklarını da destekledikleri görülmüştür. Zira Fetret Devri'nden sonraki dönemde Ağaç Denizi'nde¹⁷ devlete “isyan” eden Şeyh Bedreddin'in etrafına toplananlar arasında sadece yerel halktan değil, tımarları ellerinden alınan sipahiler ile *tovacı/taviçe* adı verilen akıncıların bir bölümü de dahil olmuştur¹⁸.

Akıncıların merkezî otorite tarafından kontrol altına alınmaya çalışılması sadece tımar tevcihıyla sağlanmamış, ayrıca sancakbeyleriyle de organize edilmeye çalışılmıştır. Örneğin Vidin sancakbeyine gönderilen emirde şehirleri ve köyleri gezmesi, sefere hazır yarar gençler bulması söylenmiştir¹⁹. Fakat daha da önemli olan nokta, ikinci kuşaktaki akıncı beylerinin askeri görevlerinin yanında idari görevler de üstlenmeye başlaması; ancak sonraki kuşaklarda daha düşük rütbedeki subaşılık rütbesinden öteye atanmamalarıydı²⁰. Malkoçoğulları soyundan gelen Damad Yahya Paşa'nın Rumeli Beylerbeyi, oğlu Mehmed Paşa ise Budin Beylerbeyi olabilmiş iken, torunu Derviş Bey İstolni-Belgrad gibi nispeten daha düşük bir sancakta görev

---

¹⁵ Fahameddin Başar, “Fetret Devri”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 12, İstanbul, 1995, s. 481; Ayhan Pala, “Rumeli'de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 43 (2007): 138.

¹⁶ Mariya Kiprovska, “The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia”, Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Toplum Bilimleri Enstitüsü, 2004, s. 26-27; Pala, a.g.m., s. 139; Fahameddin Başar, “Mustafa Çelebi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 31, İstanbul, 2020, s. 292

¹⁷ Ağaç Denizi günümüzde Bulgaristan'da bulunmaktadır ve Deliorman olarak bilinmektedir.

¹⁸ Oruç Beğ, “Oruç Beğ Tarihi”, *Üç Osmanlı Tarihi*, haz. Hüseyin Nihal Atsız, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2017, s. 63.

¹⁹ Gyula Kaldy-Nagy, “The First Centuries of the Ottoman Military Organization”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 31/2 (1977): 170-171.

²⁰ Güneş Işıksel, “Ottoman Power Holders In The Balkans (1353–1580): A Case of Upward And Downward Elite Mobility”, *Medieval Bosnia and South-East European Relations Political, Religious, and Cultural Life at the Adriatic Crossroads*, ed. Dzenan Dautovic, Emir O. Filipovic, and Neven İsailovic, Arc Humanities Press, Leeds, 2019, s. 89.

alabilmiştir. Pek tabii bu hadise, ilerleyen sayfalarda daha da derinlemesine işlenecektir.

Son olarak akıncı ailelerinden kısaca bahsetmek gerekirse, en önemli akıncı aileleri olarak Evrenosoğulları, Mihaloğulları, Turahanoğulları ve Malkoçoğulları sayılabilir. Evrenosoğulları, Karesi Beyliği komutanlarından olan Gazi Evrenos Beğ'e dayanır. Rumeli'deki fütuhata katılan ve üç kola ayrılan Osmanlı fetihlerinde "sol kol"a liderlik eden Evrenosoğulları, özellikle Yenice-i Vardar'da yerleşmiş ve burada imar faaliyetlerine girişmişlerdir. Selanik havalisinde de birçok vakıf tahsis etmişlerdir. Ayrıca Arnavutluk'a yapılan seferlerde önemli katkılar sağlamışlardır²¹.

Mihaloğulları'nın kökeni ise, başta da bahsedildiği gibi Köse Mihal'e dayandırılmaktadır. Ancak sadece Aşıkpaşazâde'de geçen bu iddia bir kenara bırakılırsa, kayıtlarda geçen ataları 1435 yılında Edirne'de vefat eden Gazi Mihal Beğ'dir. Onun soyundan gelenler Bulgaristan'ın fethinde önemli rol oynamış, Eflak'a çokça akın düzenlemişlerdir²². Hatta Mihaloğulları'nın diğer akıncı beyleri üzerindeki nüfuzu öyle fazladır ki; II. Murad amcası (Osmanlı kaynaklarında Düzme) Mustafa Edirne'yi hakimiyeti altına alıp Bursa'ya yürüdüğü sırada, Mihaloğlu Mehmed Bey'i Tokat kalesindeki hapsinden çıkarmış ve akıncıların yanına yollamıştır. Mihaloğlu Mehmed Bey'in diğer akıncı beylerini kendi tarafına çekmesiyle birlikte Mustafa da yenilgiye uğramıştır²³.

Bir başka akıncı ailesi olan Turahanoğulları'nın kurucusu olan Turahan Beğ'in adına ilk kez 14. yüzyılın sonlarında, Gazi Evrenos Beğ ile Teselya bölgesine yaptığı akınlar ile rastlanır. Gazi Evrenos Beğ'in ardından Tırhala merkezli akınlara öncülük etmiş, hatta Düzmece Mustafa Vakası'nda Mustafa'nın tarafını tutmuş ve sonradan II. Murad'a biat etmiştir. Oğulları Mora ve havalisine akınlar düzenlemiş, hatta Ömer Bey 1458 yılında Atina'yı kontrol altına almıştır²⁴.

Bahsedilecek son akıncı ailesi Gümlüoğulları hakkında kısa bir bilgi vermek gerekirse, tarih sahnesine çıkışları Yıldırım Bayezid dönemidir. Kosova Savaşı'ndaki

---

²¹ Fahameddin Başar, "Evrenosoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 11, İstanbul, 1995, s. 539-541.

²² Fahameddin Başar, "Mihaloğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 30, İstanbul, 2005, s. 24-25.

²³ Pala, a.g.m., s. 139.

²⁴ Feridun Emecen, "Turahan Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 41, İstanbul, 2012, s. 405-407.

yararlılıkları sonrası Üsküp ve havalisi tevcih edilmiş, Bosna tarafına akın emri verilmiştir. Ailenin kurucusu Gümlüoğlu Paşa Yiğit'in soyundan gelen Gümlüoğlu Paşa Yiğit, II. Mehmed'in son yıllarına denk gelen dönemde Hersek sancakbeyliği yapmıştır. Ailenin Eskihisar-Zağra'da vakıfları bulunmaktadır. Bu vakıflardan gelen varlıklar ile Eskihisar'daki zaviyenin ve mescidin, Gümlüoğlu köyündeki zaviyenin ve mescidin, Kosova'daki zaviyenin ve mescidin, son olarak Edirne'de Gümlüoğlu Mescidi'nin masrafları karşılanmaktaydı²⁵.

Akıncı teşkilatının sonunu, Yergöğü'nde (bugün Romanya'da Giurgiu) vuku bulan hadise getirmiştir. İsyân eden Eflak voyvodası Mihail'e karşı harekete geçen Koca Sinan Paşa, Mihail'in kaçtığı görüncü geri çekilmeye başlamış Yergöğü'ne kadar gelmiştir. Burada inşa edilen tahta köprü ile Tuna Nehri'nin aşılması planlanmıştır. Ancak güvenli mesafeden durumu seyreden Mihail, ordunun asıl bölümü köprüyü aştıktan ve akıncılar köprü üzerinden köprüyü top atışıyla yıktırıp binlerce akının boğulmasına yol açmıştır. Nehrin diğer tarafına geçemeyen akıncıları da kılıçtan geçirmiş ve akıncı teşkilatının gerçek anlamda sonunu getirmiştir²⁶. Nitekim Osmanlı Devleti de 17. yüzyıl boyunca seferlerinde Kırım Hanlığı'nın atlılarından faydalanmış, onları öncü kuvvetler olarak kullanmıştır²⁷

Osmanlı Devleti'nde akıncı teşkilatına dair verdiğimiz kısa malumat ve önemli akıncı aileleri hakkındaki bilgilerden sonra, tezimizin asıl unsuru olan Malkoçoğulları ailesinin olası kökenleri, ailenin önemli üyeleri ve faaliyetlerini inceleyebiliriz.

1.2. MALKOÇOĞULLARI

Malkoçoğulları, Osmanlı Devleti'nin önceleri Silistre ve Semendire merkezli, ardından Budin'e (Budapeşte) kadar uzanan bir kola sahip olan akıncı ailelerinden biridir. Ailenin kökenleri hakkında iki adet iddia bulunmaktadır. Bu iddialardan ilkinde göre aile, Bosnalı Malkovich ailesine dayanmaktadır²⁸. İkinci iddia ise Colin Imber

---

²⁵ Pala, a.g.m., s. 140.

²⁶ Mustafa Alkan, "Osmanlı Devleti'nde Akıncı Ocağının Sonu", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 7/13 (2013): 113.

²⁷ Halil İnalçık, *Devlet-i 'Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – III (Köprülüler Devri)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

²⁸ Fahameddin Başar, "Malkoçoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 27, İstanbul, 2003, s. 537; Hasan Basri Karadeniz, *Osmanlılar ve Rumeli Uç Beyleri -Merkez ve Uç-*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2015, s. 77.

tarafından ortaya atılmıştır. Imber Malkoçoğulları'nın, babası Meriç Savaşı'nda ölen Vlkashin'in oğlu Marko'ya dayandığını söyler²⁹. Ancak bu iki iddiayı doğrulayacak kanıt olmasa da Bosnalı Malkovich tezi bilim insanları tarafından daha çok kabul görmektedir.

Mufassal Osmanlı Tarihi'ne göre, Malkoçoğulları'na mensup olan ilk kişi, aileye adını vermiş olan Malkoç Bey'dir. Malkoç Bey, Niğbolu Savaşı'nda sol kanattaki Şehzade Süleyman Çelebi'nin komutası altında savaşmıştır³⁰. Ancak belirtmek gerekir ki bu kaydı doğrulayabilecek bir başka eser daha bulunmamaktadır. Malkoçlara mensup olan ve Osmanlı kroniklerinde adı geçen ilk kişi, Sivas kalesinde görev yapan Malkoç Mustafa Bey'dir. *Anonim Tevârih-i Âl-i 'Osman'* daki kayda göre Timur Anadolu'ya girip Sivas'ı kuşattığı sırada bu görevi sürdürmektedir. Kale kuşatıldıktan sonra Malkoç Mustafa Bey, Yıldırım Bayezid'e haber götürmesi için görevlendirilir. Kronikteki kayda göre ikili arasında geçen konuşma şu şekildedir:

“Sürdü, Yıldırım Han'a geldi. Her ne ki ismarlamışlardı söyledi. Ve hem vasf-ı hâli haber verdi. Yıldırım Han Malkoç Beğ'e sordu: 'Tatar'un çerisi bizim çerimiz kadar var mıdur?' dedi. Malkoç Beğ eyitdi: 'Eğer hışm etmezsen doğrusunu söyleyeyin' dedi. 'Beni seversen doğruyu söyle' dedi. Malkoç Beğ eyitdi: 'Ey sultanüm! Ol kimsenin ki memleketi senün memleketünce on ola' dedi. 'Hiç anun çerisi senünle berâber mi olur?' dedi. Yıldırım Han eydür: 'Ma'lum oldu ki Tatar seni korkutmuş.'”³¹

Her ne kadar *Anonim*'de Malkoç Mustafa Bey'in adı geçiyor olsa da eseri hazırlayan Prof. Dr. Necdet Öztürk'ün de belirttiği gibi o dönemde yazılmış diğer Osmanlı kroniklerinde Malkoç Mustafa Bey'in adına rastlanmamaktadır³², ancak Behiştî, eserinde Ankara Savaşı'ndaki beyleri sayarken *Malkoç Beg* adında bir beyi de anar³³. Ek olarak Emir Timur'un himaye ettiği Nizamüddin Şâmî de, Emir Timur Sivas'ı kuşattığında şehir emiri olarak Mustafa Bey adında birini zikreder³⁴. Bu üç

²⁹ Colin Imber, *The Ottoman Empire, 1300-1650: The Structure of Power*, Palgrave Macmillan, New York, 2002, s. 187.

³⁰ Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi: Resimli – Haritalı*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2010, s. 169.

³¹ *Anonim Osmanlı Kroniği [Osmanlı Tarihi (1299-1512)]*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s. 41.

³² Öztürk, a.g.e., s. 41n539.

³³ Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907 / 1389-1502)*, Cilt 2, haz. Fatma Kaytaç, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 115.

³⁴ Nizamüddin Şâmî, *Zafernâme*, çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1987, s. 262.

önemli ve mühim kaynak, aslında Malkoç Mustafa Bey adında bir kişinin varlığına işaret eder.

Malkoçoğulları'nın bu yoruma açık ve net olmayan kökeni meselesi, aslında o döneme ait birçok önemli beyde ve beylikte de görülmektedir. Örneğin yukarıda bahsedildiği gibi Köse Mihal konusunda da ihtilaflar bulunmaktadır. Yazılı kültürün tam anlamıyla gelişmediği ve bürokrasinin de henüz oluşma aşamasında bulunduğu Osmanlı Devleti'nin ilk yüzyılında böylesi ihtilaflara çok sık rastlanmaktadır. Nitekim Malkoçoğulları'na dair tek ihtilaf, ailenin atası hakkında değildir.

Malkoç Mustafa Bey'in dört oğlunun varlığından söz edilmektedir. Bunlar Murad Bey, Mehmed Bey, Bâli Bey ve Yahya Paşa'dır³⁵. Fakat Bali Bey ve Yahya Paşa'nın durumu hakkında önemli şüpheler akla gelmektedir. Nitekim Yahya Paşa'nın ölüm tarihi 1509'dan sonraki bir tarih iken³⁶, Bâli Bey de 1498 yılında dahi akınlar düzenlemiş ve Lehistan'daki önemli şehirleri yağmalamıştır³⁷. Bahsedilen görüşe göre 1402 yılında Sivas kalesinde görevli olan ve Ankara Savaşı'nda esir düşen Malkoç Mustafa Bey'in oğullarının, 16. asrın ilk yıllarına kadar yaşaması gerekmektedir. Pek tabii dikkatli bakıldığında buradaki sorun göze çarpmaktadır. Örneğin Bâli Bey, babasının öldüğü yıl doğmuş olsa bile, 95-96 yaşlarındayken Lehistan gibi uzak mesafeli akına liderlik etmesi pek akla yatkın gözükmemektedir. Veyahut 1402 yılında doğan Yahya Paşa'nın yaklaşık 110 yıllık bir ömür sürmüş olması gerekmektedir. Bu sorun dolayısıyla görülmektedir ki Malkoç Mustafa Bey'in oğulları olarak gösterilen Bâli Bey ve Yahya Paşa, Malkoç Mustafa Bey'in torunları (hatta belki torununun çocukları) olabilir. Ek olarak Vardar şehri yakınlarında Malkoçoğlu Bâli Bey'e ait olan ve Bayezid Baba Âsitânesi olarak kullanılan bir vakıf kaydında, vakfedenin ismi "*Vakf-ı Bali Bey bin Malkoç Bey*" şeklinde görülmektedir³⁸. Bu da demektir ki Bâli

---

³⁵ Kiprovska, a.g.e., s. 15; Başar, "Malkoçoğulları", s. 538; aynı yazar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV: Malkoçoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 6/66 (1992), s. 47; Ayşegül Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (2020): 747.

³⁶ Hedda Reindl, *II. Bayezid ve Çevresi: Hükümdarın Adamları*, çev. Ali Suat Ürgüplü, Arvana Yayınları, İstanbul, 2014, s. 256.

³⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 185.

³⁸ Levent Kayapınar, "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", *Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (2009): 109.

Bey'in babası Mustafa Bey değil, Malkoç adındaki bir beydir. Ne yazık ki bu konu hakkında şu ana kadar başka bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Murad Bey'e dair bilgilerimizin ilk kaynağı, vakıf kayıtlarından eriştiğimiz “*Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ*” notudur. Tayyib Gökbilgin tarafından hazırlanan eserdeki vakfiyeye göre Hasköy'e bağlı Kutluca köyünün yanında Osum-Bey, Eskiceköy ve Hacı-Şeyh köyleri, Murad Bey tarafından vakfedilmiş, bu köylerde oturanların tamamı avâriz ve tekâlif-i divâniyeden muaf tutulması gerektiği söylenmiştir³⁹. Murad Bey'in vakıf kayıtlarında İlyas, Bali Bey, Üveys Bey, Mahmud Bey, Hızır Balı ve Turpaşa Hatun adında çocukları olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Murad Bey'in oğlu Bali Bey'in Mustafa, Hamza ve Koçi adında oğulları bulunmaktadır⁴⁰.

Malkoçoğulları'nın ilk muhtemel üyelerine dair bilgiler bu şekildedir. İki muhtemel üyenin de varlığı şüpheli olmasına rağmen, bu yazılanların aksini kanıtlayacak malumata da sahip değiliz. Ancak Malkoç Bey ve Malkoç Mustafa Bey'in aksine, yukarıda isimleri zikredilen Malkoçoğlu Bâli Bey ve Yahya Paşa hakkında oldukça önemli ve çok sayıda bilgi günümüze kadar ulaşmıştır. Malkoçoğlu Bâli Bey'in soyu çok uzun süreler takip edilememekle birlikte, Yahya Paşa'nın soyundan gelenler Yahyapaşazâdeler adıyla ünlenmiş ve oldukça önemli makamlara gelmiştir. Sonraki bölümlerde ailenin bu iki kolu sırasıyla incelenecek, vazifeleri anlatılacak ve vakıfları gösterilmeye çalışılacaktır.

---

³⁹ M. Tayyib Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı: Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, Üçler Basımevi, İstanbul, 1952, s. 276.

⁴⁰ Kılıç, a.g.m., s. 748-749.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MALKOÇOĞULLARI KOLU

2.1. MALKOÇOĞLU BÂLİ BEY

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Malkoçoğlu Bâli Bey bugüne kadar Malkoç Mustafa Bey'in oğlu olarak kaydedilmiştir. Fakat gösterildiği üzere Malkoç Mustafa Bey'in oğlu olması ihtimali pek akla yatkın gözükmemekle birlikte, Bayezid Baba Âsitânesi'ndeki vakıf kaydına göre, babası Malkoç Bey'dir. Ne yazık ki Malkoçoğlu Bâli Bey'e dair elimizdeki bilgiler sınırlıdır. Doğum tarihini bilemesek de ölüm tarihi 1510'lu yıllarda olmalıdır. Ancak yaptığı akınlara dair bilgiler, özellikle İbn Kemal tarafından verilenler oldukça detaylıdır. Özellikle Macaristan ve Boğdan'a yaptığı akınlarla ünlenmiş, 1478'de Semendire sancakbeyi, 1486'da ise Silistre sancakbeyi olmuştur⁴¹.

2.1.1. Askeri Faaliyetleri

Adına ilk kez İbn Kemal'in yazdığı *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı eserin 7. defterinde rastlanmaktadır. Her ne kadar İbn Kemal yıl vermemiş olsa da Uzunçarşılı bu seferin 1462 yılında yapılan ve Sultan II. Mehmed'in de katıldığı Eflak'a düzenlenen sefer olduğunu söyler. “Çün sâl-ı mezkûrde Eflâk Voyvodası bâb-ı sa'âdetmeâba gelmekde ve mâl-ı cizyeyi irsâl etmekde ihmâl etdi”ği⁴² için II. Mehmed, Silistre Beyi Yunus Bey ve Niğbolu Beyi Çakırcıbaşı Hamza Bey'i gönderdi. “Kazıklı Voyvoda” Vlad Tepeş, Yunus Bey ile Hamza Bey'e baskın vererek Yunus Bey'i şehit, Hamza Bey'i ise esir etti⁴³. İşte bu sebeple 1462 yılında II. Mehmed'in Eflak üzerine sefere çıktığı görülmektedir.

---

⁴¹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Cilt 2, haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996, s. 358; Başar, “Malkoçoğulları”, s. 538; aynı yazar, “Akıncı Aileleri IV: Malkoçoğulları”, s. 47.

⁴² İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter*, haz. Şerafettin Turan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. 205.

⁴³ İbn Kemal, a.g.e., s. 206.

Sefer hakkında bilgi veren Anonim ve Aşıkpaşazade gibi Osmanlı kroniklerinde, sadece Mihaloğlu Ali Bey'in adı geçmektedir⁴⁴. Nitekim bu iki eserde de Eflak seferine oldukça kısa şekilde değinilmiştir. İbn Kemal ise bu seferi oldukça ayrıntılı tasvir etmiş, Voyvoda'nın askerlerinin gece saldırısı sırasında Osmanlı askeri düzenine de değinmiştir. İşte tam da burada Malkoçoğlu Bâli Bey'in adı geçmektedir. İbn Kemal'e göre “*Turhan-oğlu 'Ömer Beğ ve Evrenos-oğlu Ahmed Beğ'le ve Mihaloğlu 'Ali Beğ'le ve Malkoç-oğlu Bâli Beğ'le, dahi onların emsâli birkaç kadr-ı 'âlî beğle meymene-i meymûnün ârâste etdi.*”⁴⁵ Voyvoda'nın gece baskınını geri püskürten Osmanlı ordusu, Eflak askerinin çoğunu öldürmüş ve Voyvoda'nın Macaristan'a kaçmasına vesile olmuştu⁴⁶. (Bkz. Harita-1)

Malkoçoğlu Bâli Bey'in adının geçtiği bir sonraki akın, İbn Kemal tarafından kaleme alınmıştır. İbn Kemal kesin bir tarih vermese de “*ol bahâr ki Hazret-i hudâvendigâr, Ahmed Paşa'ya Kefe tarafına gitmek buyurmuşdı, Malkoc-oğlu Bâli Beğ'e dahi ki zamânun Rüstem-i Zâliydi, Ungurus'a akın atmek buyurmuşdı.*”⁴⁷ diyerek Kefe Seferi'ni işaret etmiş ve dolayısıyla 1475 yılını göstermiştir. Seferde ana hedef ise Tuna ve Sava nehirleri arasında kalan Sirem Adası denen bölgedir. Ovalık düz bir alan olan bu bölge, iki nehrin arasında bulunması dolayısıyla Osmanlı kaynaklarında “*cezîre-i Sirem*” adıyla geçmektedir⁴⁸.

O dönemde Semendire⁴⁹ sancakbeyi olan Malkoçoğlu Bâli Bey önderliğinde başlayan akında, Osmanlı akıncıları öncelikle Semendire önlerinde Tuna Nehri'nin karşı kıyısına geçmiş ve çok sayıda esir almışlardır. Fakat dönüşte, İbn Kemal'in *Girgüre-oğlu* dediği, Sirem ve Macaristan'da bazı bölgelerin beyi olan ünlü kumandan Gregoire Labatan, akıncıların karşısına çıkmıştır. Ayrıca Macaristan kralı Mathias'a adam göndererek ondan yardım da temin etmiştir. 10 bin kadar askerle İsa Bey'in karşısına çıkmış ve atından düşen İsa Bey yaralanmıştır. Bu saldırıyı geç öğrenen Malkoçoğlu Bâli Bey ise sonradan muharebeye dahil olmuş ve İbn Kemal'in

---

⁴⁴ Aşık Paşazade, a.g.e., s. 514; Baron Joseph von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 3, çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 2010, s. 64.

⁴⁵ İbn Kemal, a.g.e., s. 210.

⁴⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 77.

⁴⁷ İbn Kemal, a.g.e., s. 399.

⁴⁸ Nenad Moaçanın, “Sirem”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 37, İstanbul, 2009, s. 423.

⁴⁹ Bugün Sırbistan'ın Smederevo şehri.

deyimiyle “*Savaş yerinde şol-kadar kâfir kırıldı ki cûybâr-ı kârzârın kenârı çakıltaşı yerine küffârın başıyla toldı*”. Bu akından başarıyla dönen Bâli Bey’e de Semendire sancağına ek olarak Alaca-hisâr sancağı tevcih olunmuştur⁵⁰. (Bkz. Harita-2)

Malkoçoğlu Bâli Bey’in de dahil olduğu bir sonraki tarihi vaka, 1478 yılında başlayan İşkodra kuşatmasıdır. Bu kuşatmaya dair en önemli görgü tanığı, hiç şüphesiz kuşatma sırasında İşkodra’da bulunan Marinus Barletius adındaki İşkodralı Katolik din adamıdır. Kuşatmada gördüklerini Latince olarak kaleme almış ve Venedik’te “*De obsidione Scodrensi*” adıyla yayımlamıştır. Barletius, Mihaloğlu Ali Bey ve kardeşi İskender Bey’in ardından İşkodra’ya gelen ve Malkoç adıyla andığı Bâli Bey’in 3 bin adamıyla kuşatmaya katıldığını; cesur ve bilge biri olduğunu, gözlerinin güneş ışınları gibi parladığını anlatmıştır⁵¹. Rumeli Beylerbeyi Davud Paşa’nın da kuşatmaya destek vermesiyle beraber Mihaloğlu Ali Bey ve Bâli Bey, Venedik topraklarına akına gönderilmişlerdir⁵² (Bkz. Harita-3).

Malkoçoğlu Bâli Bey’in bir sonraki seferi, Mihaloğlu Ali Bey ve Hasan Bey oğlu İsa Bey ile katıldığı, 1479 yılındaki Erdel’e (Transilvanya) yapılan akındır⁵³. *Anonim* bu akını oldukça kısa şekilde anlatmış olsa da İbn Kemal, seferin gidişatını ve yaşanan muharebeyi detaylıca aktarmıştır. Akının merkezi Szászsebes (bugün Romanya’daki Sebeş) şehri olmuş ve 200 köyün yağmalandığı bildirilmiştir. 13 Ekim günü, Maros Nehri’nin kenarındaki “Kenyérmező” adlı düzlük alanda Osmanlı akıncıları kamp halindeyken Macar ordusu karşılıklarına çıkmıştır⁵⁴ (Bkz. Harita-4). Macar askerlerinin 3 alaydan meydana geldiğini belirten İbn Kemal, komutanlarının da “Kinez Pâvlii” (Temeşvar Kontu Kinis), “Bedroş Bân” (Ethien Bathori) ve “Basrebe” adındaki Eflak beyi olduğunu söylemiştir. Bu üç alayın toplam mevcudiyetinin de 27-28 bin dolaylarında olduğunu iddia etmiştir. Yapılan savaşta İsa Bey şehit olunca, Mihaloğlu Ali Bey ve Malkoçoğlu Bâli Bey firar etmek zorunda

---

⁵⁰ İbn Kemal, a.g.e., s. 400-403.

⁵¹ Marin Barleti, *The Siege of Shkodra: Albania’s Courageous Stand Against Ottoman Conquest, 1478*, çev. David Hosaflook, Onufri Publishing House, Tiran, 2012, s. 69

⁵² Uzunçarşılı, a.g.e., s. 123; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 3, s. 166.

⁵³ *Anonim*, s. 123.

⁵⁴ Tamás Pálosfalvi, *From Nicopolis to Mohács: A History of Ottoman-Hungarian Warfare, 1389-1526*, Brill, Leiden, 2018, s. 267-268; Macar Kralı Mathius’un Papa IV. Sixtus’a yazdığı mektupta Osmanlı ordusu içinde Malkoçoğlu Bâli Bey’in de bulunduğunu aktarmıştır (Hammer, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 3, s. 172).

kalmıştır. Ayrıca İbn Kemal bir-iki bin dolayında akıncının ya öldüğünü ya da esir alındığını belirtmiştir⁵⁵.

1479'daki Erdel akınından sonra birkaç yıl boyunca Malkoçoğlu Bâli Bey'in hareketlerinin kroniklere yansımadağını görmekteyiz. Bunun muhtemel üç sebebi olabilir: Kenyérmezö'daki savaşta kaybettiğı akıncıların sayısının çokluğu ve 1481'de II. Mehmed'in ölümü ve oğulları Bayezid ile Cem arasındaki taht kavgası. Ancak üçüncü ve son sebep, ilk ikisinden daha önemlidir. Osmanlı kroniklerine yansımayan ve 1481-1482 yıllarına tekabül eden günlerde, Kinizsy önderliğinde Temeşvar'dan ayrılarak Osmanlı topraklarına giren Macarlar, Güvercinlik'teki Mihaloğlu İskender Bey'i geri çekilmeye zorlamış ve Alaca-hisar önlerine kadar gelmişlerdir. Geri dönüşlerinde de Keve Kalesi'ni tekrardan inşa ederek Tuna Nehri'ni güvenlik altına almışlar ve Mihaloğlu kardeşler ile Malkoçoğlu Bâli Bey'i savunma pozisyonuna geçirmişlerdir. Nicolae Jorga'nın Macar Kralı Mathius'a gönderilen mektuplardan yola çıkarak aktardığı bu bilgilere bakarak diyebiliriz ki Osmanlı Devleti kendi içişleriyle meşgulken Macarlar da boş durmamış ve Tuna'nın güneyine saldırılar düzenlemişlerdir⁵⁶.

1486 yılına kadarki hareketleri kroniklere yansımayan Bâli Bey, bu yıl Boğdan'a akın düzenlemiştir. Bu akına Aşıkpaşazâde hiçbir şekilde değinmezken *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân*'da kısaca bahsedilmiştir⁵⁷. Bunun sebebi ise aynı yıl Memlûklerle yaşanan gerilim ve Adana'da vuku bulan savaş olmalıdır. Ancak akına dair en detaylı bilgiye İbn Kemâl'in yazdığı eserin 8. defterinden erişebilmekteyiz.

1486 yılında Boğdan beyi Stefan Çel Mare, "*Kili-yile Ak-kirman'da olan küffârun ba'zıyla ittifâk idüp, bir şeb-i târda nerdübânlar koyup, dîvâr-ı hisara çıkup uğurlamak kast itdiler.*"⁵⁸ Bunun üzerine Silistre sancakbeyi olan Bâli Bey, akın emri almıştır⁵⁹.

---

⁵⁵ İbn Kemal, a.g.e., s. 425-428.

⁵⁶ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 2, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 245. Ayrıca bkz: Baron Joseph von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 4, çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 2010, s. 8.

⁵⁷ *Anonim*, s. 126.

⁵⁸ Behiştî, a.g.e., s. 355.

⁵⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 183; Selâhattin Tansel, *Sultan II. Bâyezid'in Siyasî Hayatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017, s. 88; Behiştî, a.g.e., s. 356.

Akkirman üzerinden Boğdan'a giren Bâli Bey ve kuvvetleri, etrafı yağmalayarak ilerlemiştir. 10 bin kişilik kuvvetiyle hazır bekleyen Boğdan Voyvodası "akıncı dinç iken mukabele idemeyeceğın bilüb kendüyi önünden ayırmışdı"⁶⁰. Ardından akıncıların yorulduğundan emin olan Stefan Çel Mare, Malkoçoğlu Bâli Bey'in karşısına çıkmıştır. Düşmanın geldiğini gören Bâli Bey ise yorgun askerleriyle esirleri ileri göndererek 3 bin kişilik kuvvetiyle yerinde kalmış ve düşmanın üzerine yürümüştür. Düşman askerlerini dağıttıktan sonra ise yorgun olduğu için gönderdiği askerlere yetişmiş ve Osmanlı topraklarına geri dönmüştür⁶¹. Boğdan'dan kayıplar verse de muzaffer şekilde dönen Malkoçoğlu Bâli Bey sayesinde Stefan Çel Mare başarılı olmayacağını anlamış ve Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiştir⁶².

1490 yılında Lehistan ile yapılan barışın karşılıklı olarak 1497-1498 yıllarına kadar korunduğu görülmektedir⁶³, zira bu tarihe kadar iki devlet tarafından da saldırılar görülmemektedir. Ancak 1497 yılında önce kısa bir akın düzenlenmiş, hemen ardından da Malkoçoğlu Bâli Bey önderliğinde büyük bir akın yapılmıştır. Hammer de 1497'de iki adet akın yapıldığını iddia etmiştir ancak Hoca Sadeddin'in *Tâcü't-tevârih*'inde tek bir akın yapıldığını göstermiştir⁶⁴.

İbn Kemal 1498 yılında iki adet akın düzenlendiğini aktarmıştır. Ona göre Sultan Bayezid'den Leh ve Ruslara akın emri alan Malkoçoğlu Bâli Bey, Ramazan ayında sefere çıkmış ve Boğdanlıların desteğiyle Turla (Dinyester) Nehri'ni geçerek Prut Nehri'ne kadar varmıştır. Yukarıda adı geçen Yahya Paşa'nın da katıldığı sefer, Şevval ayında son bulmuştur⁶⁵. Bir sonraki akının aynı yıl başladığını aktaran İbn Kemal, seferin 20 Cemâzi'l-âhirün Perşembe günü bittiğini belirtmiştir⁶⁶. Bu akında Bâli Bey'in oğlu Tur Ali öncü kuvvetlere komuta etmekteyken, diğer oğlu Ali Bey ise

---

⁶⁰ İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, haz. Ahmet Uğur, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1997, s. 96.

⁶¹ İbn Kemâl, *VIII. Defter*, s. 97-98.

⁶² Kenan İnan, "II. Bayezid Dönemi", *Türkler*, Cilt 9, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 386.

⁶³ Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017, s. 189.

⁶⁴ Uzunçarşılı, a.g.e., s.186n1; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 4, s. 34.

⁶⁵ İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 163-168.

⁶⁶ İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 170-172.

artçı kuvvetlerin başında akına katılmıştır. Yaroslav'a kadar ilerleyen Bâli Bey, yaklaşık 800 km uzağa kadar ilerlemiş ve faaliyet göstermiştir⁶⁷ (Bkz. Harita-5).

İbn Kemal'e göre Ramazan 903'te (Nisan/Mayıs 1498) başlayan ilk sefer, 1498 yılı Haziran ayında sonlanmış; hangi ay başladığı belli olmayan ikinci sefer ise 2 Şubat 1499⁶⁸ tarihinde son bulmuştur. İkinci seferde soğuklar nedeniyle Malkoçoğlu Bâli Bey'in çokça asker kaybettiğinin belirtilmiş olmasından dolayı, seferin kış aylarına sarktığını ve askerlerin hızlı şekilde geri dönmeye çalıştığını düşünebiliriz. Behiştî ise bu iki seferi aktarırken ilk seferin H. 902 yılında ve bahar aylarında (M. 1497 yılı) başladığını söylemiştir⁶⁹. İkinci seferin yılını söylememekle birlikte "*ammâ hîn-i mu'âvedetde ve vakt-i mürâca'atda şiddet-i sermâdan leşkere haylî mihnet ü zahmet itdi. Ol meşakattden esîrlerün çoğı helâk olup, mevâkibler merâkibi kalmadı*"⁷⁰ demiştir.

Malkoçoğlu Bâli Bey'in kroniklere yansıyan giriştiği son askeri faaliyet, yukarıda bahsedilen bu akındır. Bu akından sonra kaç yılında öldüğü tam olarak bilinmemekle birlikte, Sultan II. Bayezid'in saltanatının sonunu görmediğini söyleyebiliriz. Zira Sultan Selim'in giriştiği taht mücadelesinde adına hiçbir şekilde rastlamamaktayız.

2.1.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler

Malkoçoğlu Bâli Bey, bugün Sırbistan sınırları içinde kalan iki palankanın bânisidir. Ayrıca Bursa Yenişehir'de ona atfedilen bir cami ile han ve imâret bulunmaktadır, ancak Semavi Eyice'ye göre bu yapıların Yahya Paşa'nın oğlu Bâli Paşa'nın hayratı olması daha muhtemeldir⁷¹. Son olarak Vardar'da Kalenderî Dervişî Bayezid Baba'ya tahsis edilmiş bir de vakıf bulunmaktadır.

---

⁶⁷ Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akıncılar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, s. 59-61.

⁶⁸ İbn Kemal'in VIII. Defter'ini yayıma hazırlayan Ahmet Uğur, 20 Cemâzi'l-âhirün 904 tarihini 23 Ocak vermiştir ki muhtemelen yanlış hesaplamıştır. Zira Türk Tarih Kurumu Tarih Çevirme Kılavuzu'na göre 10 Cemâzi'l-âhirün 904 tarihi, 23 Ocak olarak gösterilmiştir (kaynak: <https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/>).

⁶⁹ Behiştî, a.g.e., s. 369.

⁷⁰ Behiştî, a.g.e., s. 376.

⁷¹ Semavi Eyice, "Bâlî Bey Camii", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul, 1992, s. 19.

Sırbistan'daki palankaların ilki "Batiçna", diğeri "Kolarine" isimli yerlerdir ve bu eserler hakkındaki bilgiler, Evliya Çelebi tarafından aktarılmıştır. Batiçna hakkında pek bir bilgi vermeyen Evliya, Kolarine'nin altı yüz adım uzunluğunda dört duvardan meydana geldiğini kaydetmiş; dizdarıyla beraber kırk adet neferi olduğunu, birer adet cami ve hanının olduğunu, etrafında yer yer bağların bulunduğunu eklemiştir⁷².

Son olarak, klasik bir uç beyi ile Kalenderî dervişi ilişkisi olarak göze çarpan Bayezid Baba Âsitânesi, Osmanlı merkezî bürokrasinin dışında kalmaya çalışan ve bunun için iş birliğine giden bir ittifak olarak görülebilir. Vardar'daki "Baba" adlı köyü, Malkoçoğlu Bâli Bey'in vakfederek Bayezid Baba Âsitânesi'nin de kurulmasına destek verdiğini söyleyebiliriz. İlk olarak H. 920 (M. 1514-1515) tarihinde "*Vakf-ı Bali Bey bin Malkoç Bey*" şeklinde karşımıza çıkan köyde 49 hane ve 16 adet mücerred Müslüman ile beraber 30 Hıristiyan hane ve 4 gayrimüslim bîve bulunmaktadır. Vakfın toplam vergisi ise 11.295 akçedir⁷³. Bayezid Baba Âsitânesi'nin hizmetkârları ise 1569 yılında yapılan tahrirde ayrı bir grup olarak kaydedilmiştir⁷⁴.

2.2. BÂLİ BEY'İN OĞULLARI

Semendire ve Silistre'de sancakbeyliği görevlerinde bulunan akıncı beyi Malkoçoğlu Bâli Bey'in dört oğlu bulunmaktadır. İki oğlu, yukarıda bahsi geçen Silistre sancakbeyi Tur Ali Bey ve Sofya sancakbeyi Ali Bey'dir. 1498 yılındaki akında babalarının komutası altında Lehistan'da faaliyet göstermişlerdir⁷⁵. Ardından 1512 yılında Sultan II. Bayezid'in vefatının haberini alan oğlu Şehzade Ahmed, II. Bayezid'i tahttan indiren Selim'e karşı isyan etmiştir. Fakat Selim'in hücumuna dayanamamıştır. Hadîdî'nin aktardığına göre de Sultan Selim, Tur Ali Bey'i Ahmed'in üzerine gönderse de Ahmed'in Memlük toprağı olan Malatya'ya kaçmasıyla geri çekilmek zorunda kalmıştır⁷⁶. Son olarak iki bey de 1514 tarihinde Safevilere karşı yapılan Çaldıran Savaşı'nda ölmüştür.

---

⁷² Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 5. Kitap*, haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 190-191.

⁷³ Kayapınar, a.g.m., s. 109.

⁷⁴ Kayapınar, a.g.m., s. 111.

⁷⁵ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1991, s. 347-348.

⁷⁶ Hadîdî, a.g.e., s. 378.

Bâli Bey'in Hamza Bey isimli oğlu Molava'da⁷⁷ Haçlılar tarafından şehit edilmiş, diğer oğlu Sinan Bey ise Aydın sancakbeyliği yapmıştır⁷⁸. Ek olarak Yavuz Sultan Selim'in saltanatının başlarına tekabül eden yıllardaki Çirmen kazasını kapsayan timarda “*Timâr-ı Mehmed ve Mustafa veledân-ı Ali Beğ bin Bâli Beğ ve Hızır veled-i Tur Ali Beğ seferi hümayun vâkı 'a oldukca cebelülerin eşdirmek üzere*” kaydı düşülmüştür⁷⁹. Buradan anlamaktayız ki Malkoçoğlu Bâli Bey'in Mehmed, Mustafa ve Hızır adlarında torunları da bulunmaktadır.

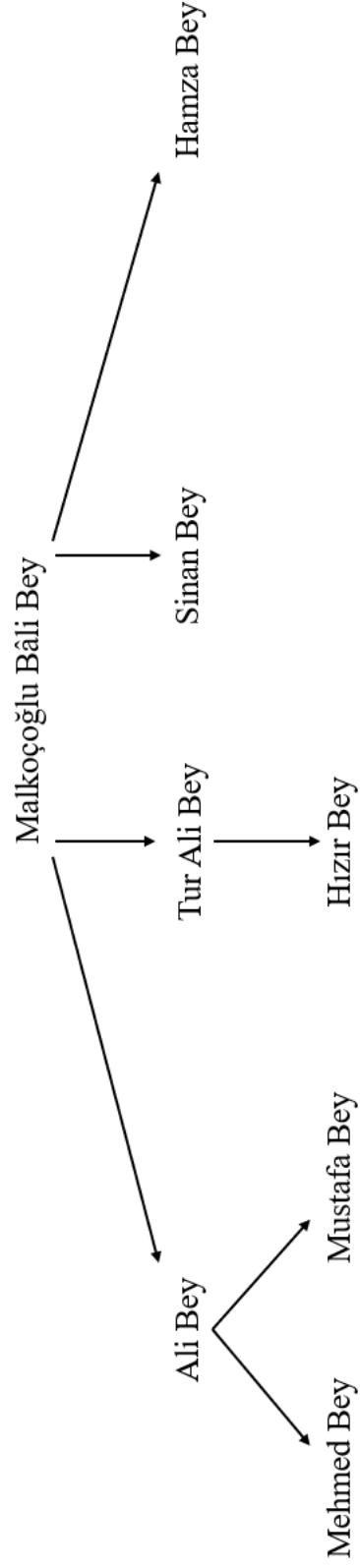
---

⁷⁷ Molova, Ege Denizi'ndeki Midilli Adası'nın Osmanlı kaynaklarında geçen adıdır. Adanın Yunanca adı ise Midilli'dir.

⁷⁸ Hurşit Çetin Arslan, “Erken Osmanlı Döneminde Akıncı Beyleri ve Bânilikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s. 94; Başar, “Akıncı Aileleri IV: Malkoçoğulları”, s. 47; aynı yazar, “Malkoçoğulları”, s. 538.

⁷⁹ Gökbilgin, a.g.e., s. 82, not227.

Malkoçoğulları Kolu Soy Cetveli

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YAHYAPAŞAZÂDELER

Malkoç ailesinin bir diğer kolu olan Yahyapaşazâdelerin kurucusu Yahya Paşa, genellikle Malkoç Bâli Bey'in kardeşi olarak kabul görmüştür. Enderun çıkışlı olan Yahya Paşa, çeşitli görevlerde bulunmuş, Bosna sancakbeyliği, Rumeli ve Anadolu beylerbeyliği gibi yüksek mevkilere erişmiştir. Malkoçoğlu Bâli Bey ve onun soyundan gelenlere nazaran Yahyapaşazâdeler hakkında elimizde daha çok vakıf kaydı ve mektup bulunmaktadır. Bunun sebebi hiç şüphesiz bürokraside aldıkları görevlerin önem derecesinden kaynaklanmaktadır.

3.1. YAHYA PAŞA

1506 yılına ait bir Venedik raporunda Yahya Paşa, oldukça iri ve nahoş bir adam olarak belirtilmiştir. Açgözlü ve saygınlığı bulunmadığı; fakat bu halinin Padişah tarafından bilinmediği not düşülse de açgözlü halinin tüccarlar tarafından çokça deneyimlendiği iddia edilmiştir⁸⁰.

Az önce de bahsedildiği gibi Yahya Paşa, seyfiye sınıfının önemli görevlerine atanmış bir içoğlandır. Kökeni hakkında bugüne kadar üç adet iddia öne sürülmüştür. Bunlardan ilki, Yahya Paşa'nın Arnavut bir devşirme olduğu yönündedir. “Genç” lakaplı Venedikli tarihçi Marino Sanuto, eseri *I Diarii*'de “*El beglarbey de la Gretia e Sinan bassa, zenero del Signor, de nation albanese, et quel de la Natolia Jachia bassa, pur albanese*”⁸¹ kaydını düşmüştür. Türkçeye aktaracak olursak “*Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa Arnavut'tur, aynı zamanda Anadolu Beylerbeyi Yahya Paşa da Arnavut'tur*”. Bir diğer görüş ise Yahya Paşa'nın Üsküp'teki vakıflarını kapsayan vakfiyesinde adının “Yahya Paşa bin Abdülhay” olduğudur⁸².

Ancak bizim düşüncemize göre Yahya Paşa, II. Mehmed'in merkezileşme yönündeki girişimleri doğrultusunda, uç beylerini itaat altına almak amacıyla ailelerden içoğlanı olmak üzere saraya alınan çocuklardan biri olabileceği yönündedir.

---

⁸⁰ Reindl, a.g.e., s. 255.

⁸¹ Marino Sanuto, *I Diarii*, 5. Cilt, Venedik, 1881, s. 460.

⁸² Mehmet İnbaşı, “Yahya Paşa'nın Üsküp'teki Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi*, 53 (2020): 9-27.

Dolayısıyla Yahya Paşa'nın Malkoçoğulları ailesinin bir ferdi olarak beylerbeyliği rütbesine kadar yükseldiği kanaatindeyiz.

3.1.1. Yahya Paşa'nın Siyasi Kariyeri

Malkoçoğlu Bâli Bey'e nazaran askeri faaliyetleri daha az olan Yahya Paşa'nın doğum tarihi bilinmemekle birlikte, adının geçtiği ilk kaynak İbn Kemal'in *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı eseridir. Burada geçen bilgilerden Sultan II. Mehmed'in vefat ettiği sırada Yahya Paşa'nın Rumeli beylerbeyliği görevini sürdürdüğünü öğrenmekteyiz⁸³. Nitekim Sultan Bayezid, kardeşi Cem ile girdiği mücadelede Yahya Paşa'yı Sofya'da tutarak Rumeli'yi güvenlik altına almaya çalışmıştır⁸⁴. Ayrıca padişahın beratı olan paşa, mansıp ve paye dağıtma yetkisine de sahip olarak bütün Rumeli beylerini Sofya'da etrafında topladı⁸⁵. Dolayısıyla Yahya Paşa'nın Cem-Bayezid mücadelesinde Bayezid'in tarafında durduğu görülmektedir. İstanbul'daki birçok paşanın ve yeniçerinin de Bayezid'i istediği ve onun tahta çıkması için uğraştığı da bilinmektedir. Zira II. Mehmed'in saltanatı boyunca savaşlardan bıkan ümeranın daha iyi huylu ve sakin gördükleri Bayezid'i desteklemeleri gayet akla yatkındır.

1488 yılına gelindiğinde, o dönem Niğbolu sancakbeyi olan Yahya Paşa, Memlûkler'e karşı girilen savaşta oldukça yarar sağlamış ve Rumeli beylerbeyliğini almıştır⁸⁶. Dikkat çekici nokta, 1481 yılında II. Mehmed'in vefatından sonra Rumeli beylerbeyi olan paşa, sözü geçen sefer sırasında Niğbolu sancakbeyidir. Sultanın oldukça güvendiği kapıkullarından olan Yahya Paşa'nın beylerbeylikten neden azledildiğine dair bilgiye ne yazık ki sahip değiliz, ancak ilerleyen yıllarda paşa oldukça güçlenerek Ali ve Hersekzâde Ahmed Paşalar ile devletin fiili yöneticisi konumuna gelecektir⁸⁷.

1492 yılında Sultan Bayezid, kardeşi Cem ile olan taht savaşının da sona ermesiyle beraber sefer kararı almıştır. Bu konuda bilgi veren Anonim ve İbn Kemal,

---

⁸³ İbn Kemal, *VII. Defter*, s. 548.

⁸⁴ İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 13.

⁸⁵ Kasım Bolat, *Osmanlıda Paşalar ve Padişahlar 1421-1520: Sultanların Gölgesinde İktidar Mücadelesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2020, s. 325.

⁸⁶ İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 115; Hedda Reindl, *II. Bayezid ve Çevresi: Hükümdarın Adamları*, çev. Ali Suat Ürgüplü, Arvana Yayınları, İstanbul, 2014, s. 252.

⁸⁷ Richard F. Kreutel, *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)*, çev. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997, s. 34.

Bayezid'in ilk hedefinin Belgrad olduğu notunu düşerler. İki kronikte de önce Sofya'ya kadar giden Bayezid, burada Yahya Paşa ile buluşmuş ve Manastır'a hareket etmiştir. Oradan Arnavutluk'a girerek Tepedelen hisarı kuşatılmış ve kale halkı aman dileyip teslim olmuştur⁸⁸. Bir yıl sonra, yani 1493 yılında Bosna sancakbeyi olan Yahya Paşa, akınlarını artırmış ve Yayçe'yi kuşatmıştır⁸⁹.

1504 yılında ise Şah İsmail, Osmanlı topraklarına girerek Tokat'ı tehdit eder hale gelmiştir⁹⁰. Bunun üzerine Sultan II. Bayezid, önlem amaçlı Yahya Paşa'yı serdar tayin ederek doğuya gönderdi. Yahya Paşa'nın bu seferini detaylı aktaran *Haniwaldanus Anonimi*, paşanın yürüyüşü esnasında yolda denk gelinen çoğu sancak beyinin çadırlarının başlarına yıkıldığını, sefere geciktikleri için azarlanıp tahkir edildiğini aktarmaktadır. Nitekim sefer de Ankara'da sona ermiş, Şah İsmail Osmanlı'dan çekindiği için Tokat'tan ayrılarak Dulkadiroğulları Beyliği topraklarına girmiş ve Elbistan'ı ele geçirmiştir⁹¹.

Siyasi yaşamı boyunca 3 kez Rumeli ve 2 kez Anadolu beylerbeyliği, 2 kez Bosna ve Niğbolu sancakbeyliği yapmış olan Yahya Paşa, İbn Kemal'in verdiği tarihe göre H. 916 (M. 1510) yılının başlarında vefat etmiştir⁹². Oğulları Bâli Bey, Mehmed Paşa ve İnebahtı Sancakbeyi olan Ahmed Bey'dir⁹³. Bâli Bey ve Mehmed Paşa hakkında yeterli bilgiye sahibiz; zira Koca lakabıyla Bâli Paşa, Mohaç Savaşı'nda oldukça önemli işlere imza atmıştır, Mehmed Çelebi ise Yahyapaşazâde Mehmed Paşa olarak Budin Beylerbeyliği'ne kadar yükselmiştir.

Yahya Paşa'nın askeri faaliyetleri bulunsa da Malkoçoğlu Bâli Bey kadar fazla değildir, bunun sebebi de Yahya Paşa'nın beylerbeylik gibi yüksek rütbelere erişmiş olması ve siyaset arenasında gücünün fazlalığı olabilir. Nitekim Malkoçoğlu Bâli Bey'in aksine Yahya Paşa'nın vakıfları ve bânisi olduğu eserlerin sayısı bir hayli fazladır.

---

⁸⁸ *Anonim*, s. 131; İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 125-128.

⁸⁹ Reindl, a.g.e., s. 253.

⁹⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 228.

⁹¹ Kreutel, a.g.e., s. 47-48.

⁹² İbn Kemal, *VIII. Defter*, s. 281.

⁹³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, 5. Cilt, haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996, s. 1675

3.1.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler

Yahya Paşa yaklaşık 35 yıllık siyasi hayatının yanında, kimisi günümüze kadar gelen birçok eserin de baniliğini yapmıştır. Bunlar Saraybosna’da bir cami, Niğbolu’ya bağlı Lofca’da bir hamam, İstanbul’daki Kadırğa Limanı’nda bir muallimhanedir⁹⁴. Fakat tüm bunların yanında, belki de en önemlisi, Üsküp’te bir vakıf kurmuş olmasıdır. Üsküp’te caminin etrafındaki dükkânlar ve hamam başta olmak üzere şehrin etrafındaki bazı arazileri; İstanbul’da kendi mülkünün bahçesi, hamamları ve daha birçok dükkânı; Sofya’da bedestendeki dükkânları ve daha birçok iş yerini; Filibe’de kendisine temlik edilen bir köyü ve birkaç değirmen ile araziye; son olarak da Niğbolu’da kendi yaptırdığı kervansaray ile çeşitli dükkân ve hamamları, Üsküp’teki vakfın giderlerinin karşılanması için vakfetmiştir⁹⁵.

Saraybosna’daki Yahya Paşa Camii, Kürçüler Tepesi’nde 1482-1483 yıllarında mescit olarak inşa edilmiştir ve 1528 yılında da Kanuni Sultan Süleyman’ın izniyle camiye çevrilmiştir. Kareye yakın bir plana sahip olan caminin minaresi taştandır, mihrabı kireç taşından olup alçı pencereleri yıldızlıdır. Son cemaat yeri de oldukça geniştir. 1697’de hasar görmüş ve bir yıl sonra tamir ettirilmiştir⁹⁶.

Üsküp’teki Yahya Paşa İmaret Vakfı; cami, mektep, han, hamam ve imareten meydana gelmektedir. Vakfiyenin tarihi Receb 912/Kasım-Aralık 1506’dır. Bugün ise bu vakıftan geriye sadece cami ayakta ve hâlâ hizmet vermektedir⁹⁷. Cami, şehrin bugün “Türk mahallesi” olarak adlandırılan, Vardar Nehri’nin kuzeyindeki bölgede yer alır ve 55,5 metrelik minareye sahiptir. Çatısı dik ve kurşun örtülüdür⁹⁸. Son cemaat yeri altı mermer sütun üstüne beş adet kemerlidir⁹⁹. Üsküp’ü ziyaret eden Evliya Çelebi de camiyi tasvir etmiş, kitabesindeki bilgisini ise şu şekilde aktarmıştır:

*“Leyse'l-vegâ Paşa ellezî Kad sara ve ismuhu Yahyâ
Bi'l-hayri ammere câmi 'ân Li'l-âbidî ve's-sâcidî*

⁹⁴ Gökbilgin, a.g.e., s. 456-457; Kiprovska, a.g.e., s. 15-16.

⁹⁵ İnbaşı, a.g.m., s. 12-13.

⁹⁶ Ekrem Hakkı Ayverdi, “Yugoslavya’da Türk Âbideleri ve Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi*, 3(1956): 197; Altan Araslı, *Avrupa’da Türk İzleri – II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 160.

⁹⁷ İnbaşı, a.g.m., s. 11.

⁹⁸ Mehmet İnbaşı, Eyüp Kul, *Balkanlarda Bir Türk Şehri: Üsküp (Fetihten XVIII. Yüzyıla Kadar)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2018, s. 100.

⁹⁹ Ayverdi, a.g.m., s. 158.

*Lemmâ semi 'tü itmâmehü Fî sâ'atin müberreketin
Fî târihihi Lillâhi hâze'l-mescidî Sene 908.*"¹⁰⁰

Vakfîyenin cami haricindeki eserlerinden kısaca bahsedecek olursak; mektepte özellikle fakir çocuklarının eğitim görmesi istenmiştir. İmaretin inşası için yer paşa tarafından satın alınmış, caminin yanına misafirler için konak, dört tabhane, iki aşevi, fırın, iki ambar, bir mahzen ve misafirlerin hayvanları için de bir ahır inşa edilmiştir. Han ise Hacı Hüsâm'dan 30 bin akçeye satın alınmış ve vakfedilmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi, bu eserlerden hiçbiri günümüze ulaşmamıştır¹⁰¹.

3.2. YAHYAPAŞAZÂDE KOCA BÂLİ BEY

Yahya Paşa'nın oğullarından olan Bâli Bey hakkında Osmanlı kroniklerinin bazı karışık bilgiler verdiği aşikârdır. Nitekim Yahyapaşazâde Bâli Bey olarak anılan iki kişi vardır; bunlardan ilki yukarıda da bahsedildiği gibi Mohaç Meydan Muharebesi'nin kahramanlarından olup Koca lakaplı ve Yahya Paşa'nın büyük oğlu Bâli Bey'dir. Diğer Bâli Bey ise kimi zaman Küçük lakabıyla anılmış ve Budin Beylerbeyliği yapmıştır. Géza Dávid'e göre kimi araştırmacılar tarafından Koca Bâli Bey'in oğlu olarak gösterilen kişi, aslında Yahyapaşazâde ailesine mensup biridir ve babasının adı Hamza'dır¹⁰².

Koca Bâli Bey'in adının ilk geçtiği yer, 1485 yılındaki bir zeamette karşımıza çıkmaktadır. Sonrasında sırasıyla 1504 yılında Köstendil, 1506'da Avlonya, 1509 yılında ise Silistre sancakbeyi olmuş, nihayetinde 1511 yılında da Niğbolu sancakbeyliği görevini üstlenmiştir¹⁰³. Bu yıllara tekabül eden zamanlarda dikkat çekici olaylar vuku bulmuş, Bâli Bey ise açıktan Selim'in saltanat kavgasını desteklese de yeri geldiğinde Sultan II. Bayezid'e mektup da göndermiştir¹⁰⁴. Fakat ilerleyen

¹⁰⁰ Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme 5. Kitap*, s. 297.

¹⁰¹ İnbaşı – Kul, a.g.e., s. 100-101; İnbaşı, a.g.m., s. 17-19.

¹⁰² Géza Dávid, "Macaristan'da Yönetici Osmanlı Aileleri", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 38 (2015): 13-30.

¹⁰³ Pál Fodor, "Wolf on the Border: Yahyapaşaoğlu Bali Bey (?-1527). Expansion and Provincial élite in the European Confines of the Ottoman Empire in the Early Sixteenth Century", *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on his Seventieth Birthday*, ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, 2019, s. 61-63.

¹⁰⁴ Fodor, a.g.m., s. 64; Şehzade Selim'in Akkirman'a alınmadığını Sultan Bayezid'e bildiren raporu. BOA, TSMA.e., 3703.

dönemde Sultan Bayezid ile olan ilişkisini keserek tamamen Şehzade Selim destekçisi olmuştur¹⁰⁵.

Haziran 1515 tarihli Bâli Bey tarafından yazılmış bir raporda önemli bir olaya tanıklık etmekteyiz. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan bu rapor Feridun M. Emecen tarafından da nakledilmiştir. Rapora göre Semendire sancakbeyi Bâli Bey Macarlar tarafından saldırıya maruz kalmış, zor durumda kalınca Rumeli beylerinden yardım istemiştir. Çok hızlı şekilde toplanıp Semendire'ye varan Rumelili beyler Macarların üstüne yürümüş ve kuşatma ordusunu dağıtmıştır¹⁰⁶.

1521 yılına gelindiğinde ise Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad kuşatmasına başlamadan önce payitahta mektup göndererek bir nevi kuşatmanın yapılması için koşulların lehte olduğunu söylemiştir¹⁰⁷. Ardından Belgrad'ın batısına düşen Sırmıye bölgesine girmiş ve akınlar düzenlemiş, Slankamen şehrini de ele geçirmiştir. Nitekim Belgrad'ın fethinden sonra şehrin yönetimi, 900 bin akçelik büyük bir gelire Koca Bâli Bey'e verilmiştir¹⁰⁸ ve sonraki yıllarda akınlarını buradan düzenlediği görülmektedir.

Koca Bâli Bey Belgrad'ın fethinden hemen sonra, 1522 yılında Orsova, Pet ve Mihald kalelerini kuşatıp yerle bir etmiş, bir sonraki yıl da Ostrovica'yı kuşatmıştır. Ancak aynı yıl Sırmıye bölgesindeki Sremska Mitrovica (Macarca Szávaszentdemeter) şehri kuşatmasında ağır bir yenilgi almıştır. Sava Nehri üzerinde inşa edilen köprüye saldıran Macarlara göre, birçok Osmanlı askeri savaşırken değil Sava Nehri'nde boğularak ölmüştür. Üstelik Bâli Bey iki önemli yara almış, yanında savaşan Ferhat Paşa ise akıbeti bilinmez şekilde ortadan kaybolmuştur¹⁰⁹.

Sonraki iki yıl çeşitli akınlar düzenleyen ve başarılar elde eden Bâli Bey, 1526 yılında ise askeri kariyerinin en önemli başarısını elde etmiştir. Mohaç Meydan Muharebesi'nde oldukça önemli faaliyetler gösteren Bâli Bey, savaşın

---

¹⁰⁵ H. Erdem Çıpa, *Yavuz'un Kavgası: I. Selim'in Saltanat Mücadelesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 108.

¹⁰⁶ Feridun M. Emecen, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2022, s. 28.

¹⁰⁷ BOA, TSMA.e, 754/61.

¹⁰⁸ Fodor, a.g.m., s. 64-66; Gábor Ágoston, *The Last Muslim Conquest: The Ottoman Empire and Its Wars in Europe*, Princeton University Press, New Jersey, 2021, s. 152-153.

¹⁰⁹ Pálosfalvi, a.g.e., s. 408.

kahramanlarından biri haline gelmiştir. Burada dikkati çeken nokta, Sultan Süleyman'ın savaştan önce Bâli Bey'e, Macarların savaş planlarını sormasıdır. Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa'nın anlatımıyla Bâli Bey'in cevabı şu şekildedir:

“Ol âteş-nihâdlar, ez-pa tâ be-fark, pûlâda garkdurlar, her neye tokunsalar, tâb-ı hamle ile hark iderler. Muktezâ-yı re'y budur ki, ol bed-gümânlar, heyl ü heylmânla yürüdükleri gibi, önlerinden ayrılıp, yol virevüz, hamle-i tîz ü şitâb u hîz ile gice varduklayın, böğürlerinden girevüz. Şimdiye dek, eger, çok ve eger, az; ol gürâzları gazâda, böyle gelmişüzdür; ammâ askerün ardı agrık ile mesdûd iken, şakk olup, asker-i küffara yol virmek mümkün degüldür”¹¹⁰.

Celâl-zâde Mustafa Çelebi'nin *Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik* adlı eserinde ise Bâli Bey'in cevabı şu şekilde aktarılmıştır:

“Tâyife-i Üngürüs-ı menhûsîñ ceng ü cidâlde ‘âdetleri otuz kırq biñ ‘ifritler at ve tonları pây-tâ-fark pûlâd u âhene gark olub, her pelîd yanında olan fâcir-i ‘anîdi at üzerinden biri birine kilidleyüb hücûm iderler. Cümlelerine top u tüfeng mâni’, ‘azîmetlerine âlât-ı varb ü ceng hâyil olmaz. Ebdân-ı cîfe-nisânlarına gönder kâr etmez, kılıc kesmez, ok batmaz. Çâre ü ‘ilâcı alayları önünden savılıb, yemîn ü yesâra târ-mâr olub, ardlarını almakdır. Bizüm ‘idimüz, bayramımız ol demdir.... Küffâr-ı hâk-sâr ile bulısmak vakt-i ‘asra degin teşhîr olınsal lâ-cerem ‘asâkir-i zafermeâsire konmak zemânı olub, huddâm-ı ‘askere ve ağrıka gerüye icâzet virile. Alaylarıñ kafâsı hâlî olıcak gazîler ‘âdetince ‘asker iki bölünüb, füccâr-ı hâk-sârıñ ardı alına”¹¹¹.

Nitekim malum olduğu üzere Osmanlı askerleri, Mohaç Meydan Muharebesi'nde klasik Türk hilal taktiğini uygulayarak sahte ricat gerçekleştirmiş, ardından Macar ordusunu imha etmiştir. Bâli Bey'in de bunu tavsiye ettiğini, ağır zırhlı Macar askerlerinin hareket kabiliyetinin azlığından faydalanarak pusuya çekilmesi gerektiğini söylediği görülmektedir¹¹².

Bâli Bey'in ölümünden hemen önce yaşanan bir hadise, oldukça dikkat çekicidir. Avusturya Arşidükü Ferdinand, Mohaç Meydan Muharebesi'nde vârisiz ölen Macaristan Kralı Lajos'tan sonra Macar tahtında hak iddia etmişti. Macar Kralı olarak taç giyen János Zápolya'nın Osmanlı tarafından desteklenmesine rağmen, Ferdinand Osmanlı uç beylerine yanaşmaya çalışmıştır. Gábor Ágoston'un aktardığına

¹¹⁰ Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi: Metin (926-1003/1520-1595)*, Cilt 2, haz. Şevki Nezihi Aykut, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004, s. 64-65.

¹¹¹ Funda Demirtaş, *Celâl-zâde Mustafa Çelebi, Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009.

¹¹² Kemal Paşa-zâde, *Tevârih-i Âl-i Osman X. Defter*, haz. Şefaettin Severcan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, s. CXIV; Uzunçarşılı, a.g.e., s. 324-325.

göre Ferdinand, 1527 yılının Şubat ayında mektup göndermiş ve Zápolya yerine kendini desteklemesi için Semendire sancakbeyi Bâli Bey'e 6000 altın duka teklif etmiştir. Ayrıca Mayıs ayında da Bâli Bey'in kardeşi Mehmed Bey'e de elçi göndererek tarafına çekmeye çalışmıştır¹¹³.

Yahya Paşa'nın büyük oğlu Koca lakaplı Bâli Bey, Mehmed Süreyya'ya göre H. 932 (1525/1526) yılında¹¹⁴, Géza Dávid'e göre ise H. 933 (1526-1527) yılında¹¹⁵ vefat etmiştir. Fakat Avusturya Arşidükü Ferdinand'ın 1527 yılı Şubat'ında gönderdiği mektup göz önüne alınırsa, Dávid'in tahmini daha doğru gözükmektedir. Semendire ve Belgrad sancakbeyliğinin yanında, aynı bölgede vakıflar da kurmuştur. Semendire'de bir cami, imaret, han ve zaviye¹¹⁶; Pozarevac'ta bir mescit; Saraybosna'da bir cami, iki hamam, bir köprü ve bir de çeşme¹¹⁷; Çernovi'de de bir tekke¹¹⁸ inşa ettirmiştir. Saraybosna'daki cami küçüktür ve Ekrem H. Ayverdi'ye göre Bâli Bey'in Bosna sancakbeyliği döneminde inşa edilmiştir. Minaresi ahşaptan olan cami 1697 yılındaki yangında yok olmuş, sonrasında tekrardan inşa edilmiştir¹¹⁹.

3.3. YAHYAPAŞAZÂDE MEHMED PAŞA

II. Bayezid döneminin önemli devlet adamlarından Yahya Paşa'nın ikinci oğlu olan Mehmed Paşa, Semendire ve Belgrad sancakbeylikleri yaptıktan sonra Budin Beylerbeyliği payesine layık görülmüştür. Döneminin en kuvvetli akıncılarından olan Mehmed Paşa'nın Arslan Paşa ve Derviş Bey adlı iki oğlu da önemli vazifeler elde etmişlerdir. Mehmed Paşa'yı derinlemesine incelerken öncelikle siyasi hayatı ve askeri kariyeri ele alınacak, ardından kurduğu büyük vakıflar anlatılacaktır. Son olarak da özellikle Üsküp ve Belgrad'daki eserleri hakkında bilgi verilecektir.

---

¹¹³ Ágoston, a.g.e., s. 183.

¹¹⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Cilt 2, s. 358.

¹¹⁵ Dávid, a.g.m., s.17.

¹¹⁶ Mehmet İnbaşı, "The Sancak of Semendire and Its Governors in the Second Half of the Eighteenth Century", *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on his Seventieth Birthday*, ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, 2019, s. 526.

¹¹⁷ Aleksandar Fotic, "Yahyapaşa-oğlu Mehmed Pasha's Evkaf in Belgrade", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 54/4 (2001): 439.

¹¹⁸ Nikolay Antov, *The Ottoman "Wild West": The Balkan Frontier in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*, Cambridge University Press, İngiltere, 2017, s. 151.

¹¹⁹ Ayverdi, a.g.m., s. 201.

3.3.1. Siyasi Hayatı

Yahyapaşazâde Mehmed Paşa, ağabeyi Koca Bâli Bey'in vefatıyla birlikte Semendire sancağının beyliğini üstlenmiştir. Ancak 1527'deki bu olaydan daha önce, oldukça dikkat çekici bir hadiseye tanık olmaktadır. 1511 yılında o zaman Şehzade olan Selim, Rumeli'ye geçtiğinde destekçilerinin arasında Yahyapaşazâde Mehmed Bey'in de bulunmasıdır. Tarihsiz iki belgede öncelikle Kefe'den gelenler başlığı altında Selim'in destekçileri sıralanmış, ardından ise Akkirman'da Selim'e katılanlar listelenmiştir. Dikkat çekici olan, TSMA D.7693 numaralı belgede “*Yahya Paşa oğlu Muhammed Beğ*”¹²⁰ olarak kaydedilen Mehmed Bey, TSMA D.5374 numaralı belgede ise “*Yahya Paşa oğlu Mehmed Beğ*”¹²¹ olarak not edilmiştir. İki belgede de Mehmed Paşa'ya 142.426 akçelik timar ve zeamet miktarı ayrıldığı görülmektedir.

Koca Bâli Bey'in ölümünün ardından Yahyapaşazâde Mehmed Bey'in Semendire sancakbeyi olduğunu ve birkaç ay içinde de Avusturya Arşidükü Ferdinand'ın rüşvetle yanına çekmeye çalıştığından bahsetmiştik. 1526-1527 yılına ait deftere göre Semendire sancakbeyinin hasılatı 500 bin akçedir¹²². Semendire sancakbeyi oluşundan sonra, 1529 yılındaki Viyana kuşatmasına giden orduya katılmış ve Yanık, Gyula ve Pozsony'de yapılan savaşlarda yer almıştır. Bu sefer sırasında Regensburg ve Brünn'e kadar akınlar düzenlemiştir¹²³.

Yahyapaşazâde Mehmed Paşa'nın askeri faaliyetlerini ve fethettiği yerleri tanıtan en iyi eserlerden biri, Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'sidir. Gezip gördüğü yerleri aktaran Evliya, Mehmed Paşa'nın fethettiği kaleleri de görmüş ve anlatmıştır. Ona göre Paşa, H. 943/M. 1536-1537 yılında Zirin ve Maslovino'yu fethetmiştir. Ayrıca Maslovino Kalesi hakkında aşağıdaki bilgiyi de paylaşmıştır:

“Kal'ası nehr-i Drava kenârında şekl-i murabba'dan tûlânîce kârgîr ve rıhtım dolma binâ-yı garrâ sûr-ı üstüvâr-ı metîndir. Kapudanı ve kal'a yunakları ve pandur oynakları vardır. Ve enderûn-ı hisârda cümle hâneleri ve bir câmi'i ve

¹²⁰ BOA, TSMA.d, 7603.

¹²¹ BOA, TSMA.d, 5374.

¹²² Mehmet İnbaşı, “Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskân Siyaseti”, *Türkler*, Cilt 9, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 162.

¹²³ Fotic, a.g.m., s.440, Uzunçarşılı, a.g.e., s. 331.

anbârları cümle tahta örtülüdür ve handaki nehr-i Drava'yla memlû olup handak etrâfında şarampav direkleri dizilmiştir.”¹²⁴

H. 944/M. 1537-1538 yılında ise Puduk, Dereslak ve en önemlisi Pojega şehri, Mehmed Paşa tarafından fethedilmiştir¹²⁵. Kuşatma başlamadan hemen önce, Slavonya (bugün Hırvatistan’da yer alan bir bölge) beylerine iki adet sancakbeyi gönderilmiş ve Kanuni Sultan Süleyman ile Janos Szapolya’ya itaat edenlerin yerlerinde kalacağı beyan edilmiştir. Ocak 1537’de de Pojega şehri Osmanlılara geçmiştir¹²⁶.

H. 945/M. 1538-1539 yılında Rahoviçse Kalesi, bir yıl sonra da Koprovnik, Mehmed Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ayrıca Evliya Çelebi’nin bahsettiği ama tarihi okunamayan, Mehmed Paşa tarafından fethedildiğini belirttiği bazı kaleler de bulunur. Bunlar Ostobçaniçse ve Virtoviçse kaleleridir. Ostobçaniçse Kalesi hakkında bazı bilgileri aktaran Evliya Çelebi, kaleyi şu şekilde tarif etmiştir:

“...bir sarp dağlık içinde şekl-i murabba ‘seng binâ bir kârgîr binâ-yı ra ‘nâdir, ammâ küçükdür. Derûn-ı hisârda kapudanı ve iki yüz neferâtları hâneleri ve cebehâne hazîneleri ve birkaç şâhî topları ve bir kapusu önünde cisri ve hisâr içre bir câmi ‘i var. Gayrı çârsû-yı bâzâr hayrât [u] hasenâtdan bir eser-i binâ yokdur, lâkin bağları çokdur.”¹²⁷

1541 yılına gelindiğindeyse, henüz Osmanlı Devleti’ne doğrudan bağlı olmayan ancak Osmanlı İmparatorluğu’nun vassalı konumundaki Macaristan’ın başkenti olan Buda, Habsburg ordusu tarafından kuşatılmıştı. Sultan Süleyman da bu durum üzerine ordu-yı hümâyûn’a hareket emri vermiş ve kendisi de İstanbul’dan yola çıkmıştı. Yahyapaşazâde Mehmed Paşa ve Bosna Sancakbeyi Ulama Paşa da önden akıncı olarak gönderildi. Cebel Adası’nın alınmasının ardından asıl ordu da Buda’ya yaklaşınca Habsburg ordusu kuşatmayı kaldırmıştı. Mehmed Paşa, geri çekilen düşman ordusunu takip etmeye başlamış ve Tuna Nehri’nde oluşan selin köprüleri yıkmasının ardından geri çekilemeyen Alman askerlerini esir etmiştir¹²⁸. Görüldüğü

¹²⁴ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme 5. Kitap*, s. 277.

¹²⁵ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme 5. Kitap*, s. 277.

¹²⁶ James D. Tracy, *Balkan Wars: Habsburg Croatia, Ottoman Bosnia, and Venetian Dalmatia, 1499–1617*, Rowman & Littlefield, Maryland, 2016, s. 101-102.

¹²⁷ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme 5. Kitap*, s. 276.

¹²⁸ Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu*, Cilt 3, s. 23.

gibi hem Belgrad hem de Semendire sancakbeyi olan Mehmed Paşa, Malkoçoğulları sülalesine mensup biri olarak akıncı geleneğini de devam ettirmektedir.

Bunlara ek olarak Gabor Agoston'un aktardığına göre Mehmed Paşa, Macar derebeylerini ortadan kaldırmayı ve Macaristan'ı doğrudan Osmanlı idare sisteminin bir parçası yapmayı teklif etmiştir¹²⁹. Böylece hem Buda'nın savunması kolaylaşacak hem de Habsburg Avusturyası'na karşı yapılacak seferler daha kolaylaşacaktı. Fakat Rüstem Paşa bu geçişin daha yumuşak olması gerektiğini düşünerek Sultan Süleyman'a fikrini iletir. Nitekim Süleyman da veziriazamı Rüstem Paşa'nın fikrine uymuştur. Buda şehri daha sorunsuz şekilde ele geçirilmiş ve Budin Beylerbeyliği kurulmuştur.

1543 yılında, az sonra hayatını aktaracağımız Küçük Bâli Paşa'nın yerine Budin Beylerbeyi olan Mehmed Paşa, 1548 yılında vefat etmiştir. Vefat etmeden önceki son dikkat çeken eylemi, 1544 yılında kardeşi İstolni-Belgrad sancakbeyi Gazi Ahmed Bey ile birlikte Vişegrad üzerine çıktığı seferdir. Kaleyi aldıktan sonra bölgedeki diğer Hristiyan beyleriyle ateşkes yapmış ve Budin'e geri dönmüştür¹³⁰.

3.3.2. Vakıfları ve Bânisi Olduğu Eserler

Mehmed Paşa'nın Budapeşte, Smederevo ve özellikle Belgrad'da, vakıfları ve günümüze kadar gelmiş birçok eseri bulunmaktadır. Aleksandar Fotic, yazdığı makalesinde Mehmed Paşa'nın evkafını ve eserlerini oldukça detaylı şekilde aktarmıştır. Bu bölümde de Fotic'in makalesi merkeze alınacak, Evliya Çelebi'nin bizlere bıraktığı değerli bilgiler ışığında Yahyapaşazâde Mehmed Paşa'nın bânisi olduğu eserler ve vakıfları incelenecektir.

Mehmed Paşa'nın Belgrad sancağı merkez olmak üzere, oldukça büyük evkaf arazileri oldu bilinmektedir. Fotic'in aktardığına göre Belgrad'a bağlı Miriyeva, Vişniçe, Gorne İslançe ve Dolne İslançe ile Tuna Nehri'nin karşısında ve sonradan kurulacak olan Temeşvar sancağına bağlı Ofça, Borça ve Pañçova nahiyeleri evkafın gelirlerini oluşturmaktadır¹³¹.

---

¹²⁹ Ágoston, a.g.e., s. 202.

¹³⁰ Jorga, a.g.e., Cilt 3, s. 36-37.

¹³¹ Fotic, a.g.m., s. 441.

Aynı makalede, Belgrad'daki vakfın gelir-giderlerinin gösterildiği 1572 yılına ait Semendire sancağı icmâl defteri de incelenmiştir. Gelir ve giderlerin verildiği tablolar, Türkçe'ye çevrilerek aşağıda aktarılmıştır:

Yahyapaşaoğlu Mehmed Paşa evkafının giderleri	1572
Müderri ve danışmendlerin aylıkları	27,360
Cami, türbe ve imarete çalışanların aylıkları	49,000
Yemek ve diğer mutfak masrafları	66,000
Kervansaray, yakacak temini ve diğer masraflar	12,000
Toplam gider (akçe)	154,360

Tablo 1: 1572 senesi icmal defterine göre Mehmed Paşa'nın evkafının giderleri¹³²

Yahyapaşaoğlu Mehmed Paşa evkafının gelirleri	1572
Kervansarayın mukataası	45,000
Dükkanların mukaataları	12.684
Arazilerin mukataaları	3.300
Miriyeva	17.564
Gorne İslançe nahiyesinin gelirleri	9.591
Dolne İslançe nahiyesinin gelirleri	7.997
Vişniçe nahiyesinin gelirleri	23.355
Toplam gelir (akçe)	119.491

Tablo 2: 1572 senesi icmal defterine göre Mehmed Paşa'nın evkafının gelirleri¹³³

Mehmed Paşa'nın evkaf kayıtlarını aktardıktan sonra, Belgrad'da inşa ettirdiği yapılara da bakılmalıdır. Şehrin içindeki bir cami, mektep, medrese, imaret, kervansaray, sebil, çeşme, türbe, namazgâh ve tekke, Mehmed Paşa tarafından

¹³² Fotic, a.g.m., s. 447.

¹³³ Fotic, a.g.m., s. 448.

yaptırılmıştır. Bunlar imaret olması sebebiyle İmaret Camii, İmaret Medresesi gibi isimlerle anılmaktaydı¹³⁴. Hanın içindeki dükkânlar ve kervansaray, 1572'ye ait olan icmâl defterinin sayfalarında dikkat çekmektedir. Aleksandar Fotic'e göre bu han, Belgrad'ın iş ve ticaret merkezi olarak ön plandadır¹³⁵.

Ne yazık ki bu eserlerden günümüze ulaşan olmamıştır. Bu sebeple de Evliya Çelebi'nin Belgrad'daki İmaret Camii ve Hanı'na dair anlatıları, bize yardımcı olacaktır. Handan kısaca bahseden Evliya, bir insanın handa bir ay boyunca kalsa bile hiçbir şey ödemediğini yazmıştır. Cami için ise şu cümleleri kaleme almıştır:

*“Ve İmâret câmi'i aşığı çârsû-yı iz[di]hâm yerde vâki' olmağıle cemâ'at-i kesîreye mâlik câmi'-i kadîmdir. Gerçi kârgîr kubâblar değildir, ammâ çâr-kûşe harpüşte kubbesi ve dehlîzi ve yan soffaları üzre cümle rasâs-ı hâs-ı nîlgûn ile mestûr rûhâniyetli bir câmi'-i nûrdur kim Süleymân Hân vüzerâlarından Yahyâlî Gâzî Mehmed Paşa gazâ mâliyle binâ etmişdir kim bu câmi'-i pürnûr şehr-i Belgrad'ın âb-ı rûyudur.”*¹³⁶

Budapeşte şehrinde, Mehmed Paşa'nın emri üzerine yaptırılan bir hamam ve birkaç konak bulunmaktadır. Fakat en önemli eser, varlığını hâlâ devam ettiren Gül Baba Tekkesi'dir. Bir Bektaşî dervişi olan Gül Baba, Budin kuşatması sırasında şehit olmuş ve tekkesi de 1543 yılında Budin Beylerbeyi olan Mehmed Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. 1566 tarihli bir kayda göre, 60 dervişin kalabileceği kadar büyük bir tekkedir. Tuna Nehri'nde iki değirmen, iki adet kiliseye ait evlerle bir manastır, tarlalar ve Solymâr nahiyesinin tamamı, tekkenin vakıflarındadır¹³⁷.

Evliya Çelebi, türbede defnolunmuş Gül Baba ve onun dervişleri hakkında şu bilgileri aktarmıştır:

“Tekye-i Bektaşî Hazret-i Eş-şeyh Gül Baba'dır. Kal'a-i Budin'in Horos kapusu hâricinde Velî Beğ ilıcası kurbunda bir bâğ-ı İreme-zât misilli bir bayır üzre bir ma'mûr u âbâdân tekye-i fukarâ-yı Bektaşiyân'dır. Ve Ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at fukarâ-yı erbâb-ı ma'ârifi gâyet çokdur. Cümlesi çete ve potura

¹³⁴ Fotic, a.g.m., s. 442.

¹³⁵ Fotic, a.g.m., s. 444.

¹³⁶ Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme 5. Kitap*, s. 197.

¹³⁷ Mehmet Emin Yılmaz, *Macaristan Budin'de Gül Baba Tekkesi ve Türbesi*, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul, 2013, s. 8.

ve gazâya giden gâzilerin bir alay sulehâyı ümmetden fakr [u] fâka erenleridir.”¹³⁸

Evliya Çelebi, tekke için de şunları söylemiştir:

“...kış meydânlarında ve yaz meydânlarında gûnâ-gûn altun-misâl çerâğlar ve şem‘dânlar ve kandîldânlar ve buhûrdân ve gülâbdânlar ile ârâste ve gûnâ-gûn cihâz-ı fakr ile, ya ‘nî zerdeste ve tabl u kudûm ve zîl ü pâlheng ve keşkûl ü teberler ile pîrâste olmuş bir âsitânedir. Ve her erbâb-ı ma‘ârif olan seyyâhân-ı berr ü bihârân bu âsitânenin rûy-ı dîvârına birer gûne hüsn-i hat ile âsârlar ebyât-ı eş‘ârlar tahrîr etmişler.”¹³⁹

Yahyapaşazâde Mehmed Paşa’nın yaptırdığı eserler, kısaca bu şekildedir. Yukarıda da söylendiği gibi, ne yazık ki Belgrad’da yapılmış birçok Osmanlı eseri gibi Mehmed Paşa’nın bânisi olduğu cami, imaret, han, medrese gibi yapılar günümüze ulaşmamıştır.

3.4. ARSLAN PAŞA

Yahyapaşazâde Mehmed Paşa’nın oğlu olan Arslan Paşa, Pojega, Vulçitrin, Kalaça, Hatvan, İstolni Belgrad, Silistre, Lipova, Mohaç ve Semendire’de sancakbeylikleri yapmıştır¹⁴⁰. Bu sancakbeyliklerinin ardından hayatını kaybetmeden önceki son görevi, Budin beylerbeyliği olmuştur.

Arslan Paşa’nın adının duyulması, 1537 yılındaki Ösek (Eszék) Muharebesi sayesinde gerçekleşmiştir. Peçevî’nin aktardığına göre, Habsburg ordusu Çek, Alman, Macar, Frenk ve Hırvatlardan meydana geliyordu ve sekiz bin atlı, on altı bin de yaya askerinden müteşekkildi. O yıllarda Semendire Beylerbeyi olan Mehmed Bey, Bosna sancakbeyi Hüsrev Bey, İzvornik sancakbeyi Cafer Bey ve Alacahisar sancakbeyi Ahmed Bey’e haber göndermiş ve destek istemiştir. Habsburg ordusu Ösek’i kuşatmaya başlamadan önce Mehmed Bey saldırıya geçse de kesin bir zafer kazanamadı ve çekilmek zorunda kaldı. Kuşatma sırasında doğru hamlelerle düşman ordusunun yiyecek yönünden sıkıntıya girmesini sağlayan Osmanlı ordusu,

¹³⁸ Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 6. Kitap*, haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, s. 134.

¹³⁹ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme 6. Kitap*, s. 134.

¹⁴⁰ Claudia Römer ve Nicolas Vatin, “The Lion that was Only a Cat: Some Notes on the Last Years and the Death of Arslan Pasha, Bey of Semendire and Beylerbeyi of Buda”, *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza David on his Seventieth Birthday*, ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, 2019, s. 162.

Habsburgları çekilmeye zorladı. Geri çekilirken nehirde kurdukları köprünün yıkılması sonucu, Habsburg ordusu sıkıştı ve Peçevî'nin aktardığına göre çokça esir alındı¹⁴¹.

1551 yılında, Habsburg orduları Erdel'e girmiş ve burayı ele geçirmek için papaz Gregory Martinoczy önderliğinde faaliyetlere başlamıştır. Ancak Erdel'de beklediği desteği bulamayınca ve o dönem Hatvan sancakbeyi olan Arslan Bey ile Budin beylerbeyi Hadım Ali Paşa, Erdel'i korumaya memur edilmiştir. Sokullu Mehmed Paşa'nın önderliğinde Erdel'e giren 80 bin kişilik Osmanlı ordusu, 1552 yılı da dâhil olmak üzere Habsburgları Erdel'den çıkarmak için çabalamıştır. Nitekim 1552 yılında Arslan Bey ve Hadım Ali Paşa, Füleğ'te 14 bin kişilik Habsburg ordusunu bozguna uğratmıştır. Üst üste yenilgiler alan Avusturya Arşidükü Ferdinand, barış istemek zorunda kalmıştır¹⁴².

Ancak belirtmek gerekir ki, Arslan Paşa'nın en dikkat çekici özelliği askerliğinden çok karakteridir. Peçevî, Arslan Paşa'nın laubali biri olup “*delilerin bile yapmadıkları davranışlarda bulunduğunu*”¹⁴³ söyler. Nitekim bu karakteri, onun sonu olmuştur. 1566 yılında Budin beylerbeyi iken, Avusturya İmparatoru Maximillian'ın Munkacs, Hust ve Sathmar kalelerini talep etmiştir. Arslan Paşa da Maximillian'ın bu talebine, Palota Kalesi'ni kuşatarak cevap verse de Tata ve Vesprem kaleleri Habsburgların eline geçmiştir. Bu hesapsız hareketi nedeniyle, Otağ-ı Hümâyûn önünde boynu vurulmuştur¹⁴⁴. Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa ise, bu hadiseyi şu şekilde aktarmıştır:

*“Andan askerle [bir kaç menzil, tayy olunduktan sonra, “Şikloş”] nâm menzile varıldukda, Budun emîrî'l-ümerâsı olan Arslan Paşa'nun otak-ı gerdûn-nitâk-ı Âsafide, boynu urıldı. Sebebi, kefereye sulha mugayır vaz'ı sâdır olmağla, “Harekete getirüp, ikaz-ı fitneye mübâşir oldun diyü Vezîr-i a'zam olan Mehmed Paşa, bahâne idüp, garaz-ı derûnisini ızhâr eylemiş.”*¹⁴⁵

¹⁴¹ Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi I*, haz. Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, s. 148-149.

¹⁴² Uzunçarşılı, a.g.e., s. 495-496.

¹⁴³ Peçevî, a.g.e., s. 28.

¹⁴⁴ Yasemin Altaylı, “Budun Beylerbeyi Arslan Paşa (1565-1566)”, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 19/19 (2006): 45; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Cilt 3*, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 65.

¹⁴⁵ Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi: Metin ve İndeks (1003-1045 / 1595-1635), Cilt III*, haz. Şevket Nezih Aykut, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004, s. 144.

Laubali karakterine rağmen, Arslan Paşa'nın Macarca üzerindeki etkisi oldukça fazladır. O döneme kadar Macaristan'da tüm devlet yazışmaları Latince yapılmaktaydı. Halk da Latince bilmediği için, yazışmaları Latince'ye çevirmekle yükümlü kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak Arslan Paşa Budin beylerbeyi olduktan sonra, bu yazışmalar Macarca yapılmaya başlanmıştır. Resmî yazışma dilinde Macarcanın kullanımının artmasıyla, halktan yetişen kişiler devlet kademesinde daha sık şekilde görülmektedir¹⁴⁶. Evliya Çelebi, Yahyapaşazâde Arslan Paşa'nın Budin'de defnedildiğini yazmıştır¹⁴⁷

3.5. GÂZİ AHMED BEY

Yahya Paşa'nın diğer bir oğlu da Ahmed Bey'dir. Diğer iki kardeşine göre daha geri planda kalmış; Alacahisar, İnebahtı ve İstolni-Belgrad sancakbeyliği¹⁴⁸ yapmıştır. Hakkındaki bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Var olan bilgiler ise 1529 yılındaki sefere katılmış; ağabeyi Semendire sancakbeyi Mehmed Bey ve Bosna sancakbeyi Gazi Hüsrev Bey ile birlikte Budin'e hızlıca hareket etmiş ve Avusturya arşidükü Ferdinand'ı geri çekilmeye zorlamıştır¹⁴⁹. 1544 yılında da o zamanlarda Budin beylerbeyliğine yükselen Mehmed Paşa ile Vişegrad'ı kuşatmış ve fethetmiştir¹⁵⁰. Gâzi Ahmed Bey'in Budin'de inşa ettirdiği bir medrese bulunmaktadır¹⁵¹ ve Evliya Çelebi'nin aktardığına göre, Budin'de defnedilmiştir¹⁵².

3.6. KÜÇÜK BÂLİ PAŞA

Yukarıda da bahsedildiği gibi 1527 tarihinde ölen Koca Bâli Paşa ile Küçük lakaplı Bâli Paşa'nın karıştırılması sebebiyle, Osmanlı kroniklerinde Küçük Bâli Paşa'nın askerî faaliyetleri de karıştırılmış olabilir. Bu yüzden Küçük Bâli Paşa'nın 1527 öncesindeki faaliyetlerinden emin olamıyoruz. Fakat kroniklere yansıyan, Küçük Bâli Paşa hakkında oldukça önemli bilgiler bulunmaktadır.

---

¹⁴⁶ Altaylı, a.g.m., s. 40.

¹⁴⁷ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, 6. Kitap, s. 154.

¹⁴⁸ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar: Türkiye*, Cilt 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1989, s. 885.

¹⁴⁹ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2, s. 440.

¹⁵⁰ Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 3, s. 36-37.

¹⁵¹ Başar, "Malkoçoğulları", s. 538.

¹⁵² Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, 6. Kitap, s. 144.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Küçük Bâli Paşa'nın babası, Claudia Römer'in aktardığına göre yaygın kanının aksine Yahya Paşa değil Hamza adında biridir. Römer, bu bilgiye Bâli Paşa'nın yazdığı bir yazıdaki mühründen ulaşmıştır. Mühürde “*abdü'l-fakîrû'l-hakîr Bâli Hamza*” yazılıdır¹⁵³. Ancak Géza Dávid'in de aktardığı gibi Küçük Bâli Paşa Yahyapaşazâdelerdendir¹⁵⁴.

Küçük Bâli Paşa'nın emin olabildiğimiz ilk askerî faaliyeti, 1529 yılında Budin'i kuşatan Osmanlı ordusuyla beraber Budin önlerine gelişidir. Budin'de bulunan Macar mukaddes tacı, Avusturya Arşidükü Ferdinand'a kaçırılmak istense de Küçük Bâli Bey, tacı ele geçirmiş ve Kanuni Sultan Süleyman'a teslim etmiştir¹⁵⁵. Kanuni Sultan Süleyman'ın Budin'e geldikten sonra durmadığı ve Viyana'ya kadar yürüdüğü bilinen bir gerçektir. Bâli Bey de Budin'den ayrıldıktan sonra ordunun önünden ilerlemiş ve 24 Eylül'de Viyana surlarının önüne varmıştır. Veziriazam İbrahim Paşa da iki gün sonra ulaşmıştır¹⁵⁶.

1541 yılına gelindiğinde ise Küçük Bâli Paşa Boğdan'a ikinci kez prens olarak atanan Petru'ya yardım etmek üzere görevlendirilmiştir. Petru, Eflak ve Bâli Bey'in kuvvetleriyle birleşmiş ve Erdel'de isyan eden Majlath'ın üzerine yürümüşlerdir. Söz konusu isyancı Majlath yakalanmış ve İstanbul'a gönderilmiştir¹⁵⁷. Bâli Paşa 1542 yılında Budin Beylerbeyi olmuş, fakat 1543 yılında vefat etmiştir. Yerine Yahya Paşa'nın ikinci oğlu olan Mehmed Paşa görevlendirilmiştir. Evliya Çelebi, Bâli Paşa'nın Budin'de medfun olduğunu aktarmıştır¹⁵⁸.

Bugün İstanbul'un Fatih ilçesi sınırlarında kalan ve Küçük Bâli Paşa'ya atfedilen bir cami bulunmaktadır. İnşasına Bâli Paşa hayattayken başlanan ancak ömrü yetmediği için zevcesi Hüma Hatun tarafından 1546 yılında tamamlandığı bilinmektedir¹⁵⁹. Kare biçiminde yapılan ve son cemaat yerine de sahip olan bu cami,

---

¹⁵³ Claudia Römer, “Einige Urkunden zur Militärverwaltung Ungarns zur Zeit Süleymâns Des Prächtigen”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 43/1 (1989): 24not4.

¹⁵⁴ Dávid, a.g.m., s. 17.

¹⁵⁵ Tayyib Gökbilgin, “Süleyman I”, *Türkler*, Cilt 9, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 526.

¹⁵⁶ Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 2, s. 377.

¹⁵⁷ Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 3, s. 21.

¹⁵⁸ Evliya Çelebi, *Seyahatname*, 6. Kitap, s. 154.

¹⁵⁹ Semavi Eyice, “Bâli Paşa Camii”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul, s. 21-22.

Mimar Sinan'ın ilk eserlerinden birisidir¹⁶⁰. Ancak Hilâl Kazan'ın yayımladığı vakfiyeye göre caminin bânisi Küçük Bâli Paşa değil, Sultan I. Selim'in veziri İskender Paşa'nın damadı Bâli Paşa'dır¹⁶¹.

3.7. DERVİŞ BEY

Derviş Bey'in babası hakkında iki adet görüş bulunmaktadır. Yahyapaşazâde ailesinin mensubu olduğu kesin gözükmemekte birlikte babası Mehmed Paşa¹⁶² veya Bâli Paşa'dır¹⁶³. Ancak hangi Bâli Paşa olduğu konusunda da çelişki bulunmaktadır. Zira 1553'ten sonra İstanbul'a gelen Avusturya elçilik heyetindeki Hans Dernschwam, 4 Ağustos 1553 gecesini Derviş Bey'in evinde konakladıklarını söyler: "Geceyi Derviş Bey'in evinde geçirdik. Bu evi babası Küçük Bâli Bey yaptırmış.¹⁶⁴" Ancak H. 29 Zilhicce 950/ M. 24 Mart 1544 tarihli bir belgede "Yahyapaşazâde Bâli Bey'in oğlu" olarak gösterilmiş ve üstelik Budin Beylerbeyi Mehmed Paşa'yı şikâyet etmiştir¹⁶⁵. Bu iki belgeye bakarak Derviş Bey'in babasının, Koca Bâli Paşa mı Küçük Bâli Paşa mı olduğunu kesin şekilde söyleyemesek de, Mehmed Paşa olmadığına emin olabiliriz.

Derviş Bey'in adına ilk rastladığımız yer, 1519 yılında Zvornik'te düzenlenen bir defterdir. Buradan yola çıkarak 1500 yılı civarında doğmuş olmalıdır. 1545 yılına geldiğindeyse 70 bin akçelik gelire İstolni-Belgrad sancakbeyi olmuştur. Géza Dávid'e göre bu atama, sarayın Derviş Bey'den ve onun faaliyetlerinden memnun olduğunu gösterir. Nitekim bakıldığı zaman sıradan bir sancakbeyinin ortalama 20-30 bin akçe tutarında bir geliri vardır¹⁶⁶.

1544 yılında ise Budin Beylerbeyi olan Yahyapaşazâde Mehmed Paşa, eyaletindeki askerleriyle birlikte Vişegrad'a hücum etmiştir. Vişegrad şehri, bugün Macaristan'ın kuzeyinde ve Slovakya sınırının oldukça yakınında bir şehirdir,

¹⁶⁰ Alev Erarslan, "Mimar Sinan'ın Dörtlü Baldaken Sistemli Tek Kubbeli Camilerinde Görülen Farklı Mekân Kurguları", *Turkish Studies*, 15(2), 943-958.

¹⁶¹ Hilâl Kazan, "İstanbul'da Bâli Paşa Camii Vakfiyesi ve Yeni Bilgiler", *Vakıflar Dergisi*, 29(2005): 65.

¹⁶² Başar, "Malkoçoğulları", s. 538; aynı yazar, "Akıncı Aileleri IV: Malkoçoğulları", s. 49.

¹⁶³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Cilt 2, s. 410; Géza Dávid, "A Life on the Marches: The Career of Derviş Bey", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 54/4 (2001): 412; aynı yazar, "Macaristan'da Yönetici Osmanlı Aileleri", s. 19;

¹⁶⁴ Hans Dernschwam, *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*, çev. Yaşar Önen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, s. 23-24.

¹⁶⁵ BOA, TSMA.e, 757-1.

¹⁶⁶ Dávid, "The Career of Derviş Bey", s. 414.

Budapeşte'ye olan uzaklığı ise yaklaşık 40 kilometredir. İşte bu kaleyi fethetmek isteyen Mehmed Paşa, aralarında Derviş Bey'in de bulunduğu ona bağlı beyleri Budin'de toplamış ve Vişegrad üzerine yürümüştür. Toplarla birlikte kaleyi kuşatan ordu, aşağı kaleyi aman ile fethetti. Fakat iç kale oldukça yukarıda ve korunaklı bir yerde olduğu için topların ilerletilmesinde çokça sorun yaşanmıştır. Yine de uzun uğraşlar sonucunda kale Derviş Bey'in de bulunduğu ordu tarafından ele geçirilmiştir¹⁶⁷.

1552 yılına gelindiğinde, Derviş Bey'i 9-10 Ağustos'ta yapılan Palast Savaşı'nda görüyoruz. Géza Dávid'in aktardığına göre Derviş Bey, bu savaşta sol kolda yer almış ve bazı önemli beylerle birlikte savaşa katılmıştır. Bu savaşta Avusturya ordusu ağır bir yenilgi alarak geri çekilmiştir¹⁶⁸. 1555 yılındaki bir kayıta, Derviş Bey'in toplamda 441 bin akçelik bir gelire sahip olduğunu görüyoruz. Bu yüksek miktardaki akçe, Pécs, Szentlörinc, Szentmarton, Szekscö, Harsany, Siklos, Görözsgal, Szasz, Sellye, Baranyavar, and Korokna nahiyelerinden gelmektedir. Buna ek olarak, Lefçe nahiyesinde 12 bin akçelik bir mülkü bulunmaktadır. 1566 yılında ise, Sultan Süleyman'ın son askeri faaliyeti olan Zigetvar Kuşatması'nda, Derviş Bey'i bir yenilgiden sorumlu tutan Budin Beylerbeyi, 4 Şubat 1557'de Avlonya'ya sürülmesini sağlamıştır. Fakat bu karardan 4 gün sonra, Derviş Bey'in Avlonya'ya gönderilmesi kararı geri çekilmiş ve yine Macaristan'da kalmaya devam etmiştir¹⁶⁹.

16 Aralık 1559 tarihli bir kayıta, Derviş Bey'e önemli bir görev tevcih edildiği görülmektedir. 3 Numaralı Mühimme Defteri'ndeki emre göre *Budin, Hatvan, Novigrad, Melik* ve *Seçen* sancaklarının tahririnin yapılması emredilmiş, sancak sınırlarına özellikle dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Peçevi, *Peçevi Tarihi I*, s. 189-190.

¹⁶⁸ Dávid, "The Career of Derviş Bey", s. 416.

¹⁶⁹ Dávid, "The Career of Derviş Bey", s. 420-421.

¹⁷⁰ 3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968 / 1558-1560), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara, 1993, s. 291:

"Segedin Sancagı Begi Derviş Beg'e hüküm ki:

Emr-i şerifümle tahrir itdügün Paşa ve Hatvan ve Novigrad ve Menlik ve Seçen sancaklarının muhâsbesi defterin gönderüp tefâvüt-i gallâtdan ve sâ'irden cümle yigirmi altı kerre yüz bin dahi doksân üç bin dokuz yüz kırk yedi akça zevâ'idi zâhir olduğu arz olunmağın havâss-ı hümayûnuma ta'yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki:

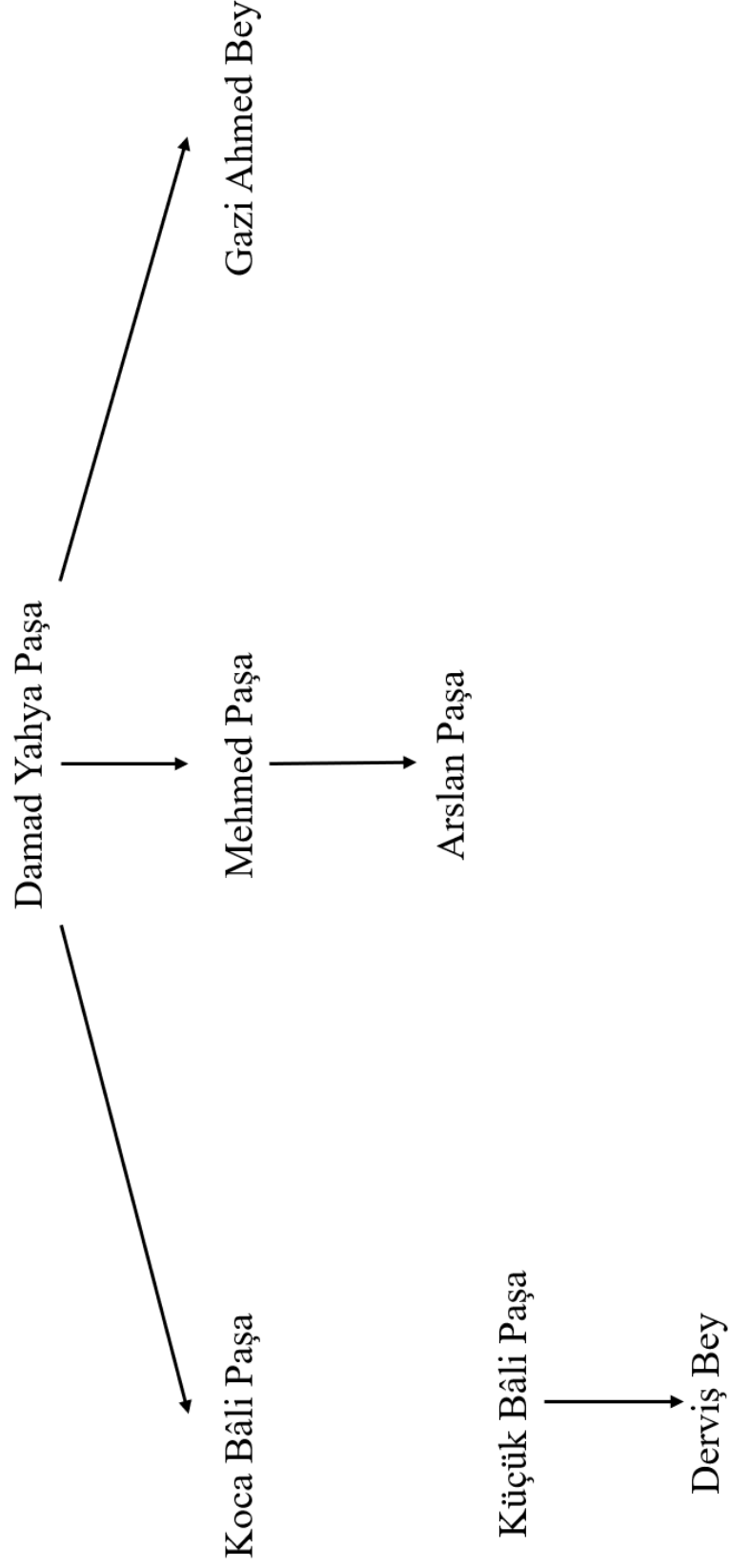
Vusûl buldukda, zuhûr iden zevâ'idi Budun beglerbegisi ve Hazîne defterdâri ma'rifeti ile yarar hâssa münâsib olanlardan hâssa-i hümayûnum için ta'yîn idüp."

Derviş Bey'in 1560 yılından sonra adına ne yazık ki rastlamamaktayız. Bazı iddialara göre Jagodina'da vefat etmiş olsa da Géza Dávid'e göre bu pek mümkün değildir. Zira Evliya Çelebi, Jagodina'da Derviş Bey'in bânisi olduğu imaret, hamam, dükkân, kervansaray ve en önemlisi camiden bahsetse de türbeye dair hiçbir şey söylemez. Bu sebeple de Dávid, Derviş Bey'in Jagodina'da vefat etmemiş olabileceğini öne sürmektedir¹⁷¹.

---

¹⁷¹ Dávid, "The Career of Derviş Bey", s. 424.

Yahyapaşazâdeler Kolu Soy Cetveli

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DİĞER MALKOÇOĞULLARI

Malkoçoğulları ailesine mensup önemli kişilerin hayatlarına dair bilgileri paylaştıktan sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun belgelerine yansıyan ve bu aileye mensup olabilecek üç kişi daha kısaca aktarılacaktır. Bu kişilerden ilki, Bosna'da uç beyliği yapmış ve akınlar düzenlemiş Malkoç Bey'dir. Bahsedilecek ikinci kişi, Mısır valiliği ve kısa süreliğine veziriazamlık yapmış Yavuz Ali Paşa'dır. Kökeni sebebiyle Malkoç lakabını kullanan Ali Paşa'nın, şu ana kadar Malkoçoğulları ailesi ile doğrudan bir bağı bulunmamış olsa da bahsetmeye değerdir. Üçüncü ve son olarak birçok kez yeniçeri katipliği yapmış Mehmed Efendi'den bahsedilecektir. Hammer'e göre Mehmed Efendi, Malkoç ailesinden gelmedir¹⁷².

4.1. KLİS BEYİ MALKOÇ BEY

1565 yılında Bosna'da vefat eden Malkoç Bey'in, şu ana kadar Malkoçoğlu ailesi ile doğrudan bir bağlantısı bulunmasa da, ismi sebebiyle bu çalışmada kısaca bahsedilecektir. 1550'li yıllardan itibaren adına sıkça rastladığımız Malkoç Bey, 1553-1554 yılında Bosna valisi olmuş, bu görevinden sonra da ölümüne dek Klis sancakbeyi olarak görev yapmıştır. 1556 yılında Kostajnica'yi ele geçirmiş, 1560'a kadar yaptığı akınlardan sonra o yıl, Novigrad'ı almıştır¹⁷³.

Malkoç Bey'e atfedilen ve günümüze kadar varlığını devam ettiren, Macaristan'ın Şikloş kentinde bir cami bulunmaktadır. Peçuyly İbrahim'e göre bu caminin bânisi, Segedin sancakbeyi Kara Ali Bey'in kardeşi Gazi Malkoç Bey'dir. Macar Gerö Gyözö ise, Klis sancakbeyi Malkoç Bey tarafından inşa ettirildiğini ileri sürer. 12 metre uzunluğunda kare planla yapılan cami, Macar bilim insanlarının çabaları sayesinde günümüze ulaşan Macaristan'daki birkaç Osmanlı eserinden biridir¹⁷⁴.

---

¹⁷² Baron Joseph von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 9, çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 2010, s. 77.

¹⁷³ Tracy, a.g.e., s. 204.

¹⁷⁴ Semavi Eyice, "Malkoç Bey Camii", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 27, Ankara, 2003, s. 536.

4.2. YAVUZ ALİ PAŞA

Ali Paşa, 1601 yılında Mısır valisi olmuş, yaklaşık 2 yıl orada valilik yaptıktan sonra sadaret mührü kendisine verilmiştir. Kendisine Yavuz lakabının verilmesi, yaradılış itibarıyla sert bir mizaca sahip olmasından ileri gelir¹⁷⁵. Fakat bu çalışmada yer almasının asıl sebebi, Bosnalı Malkovich ailesine mensup biri olmasından dolayıdır. Zira Yavuz Ali Paşa, kendisini Malkoçoğulları sülalesinden görür ve “Malkoç” unvanını da kullanmıştır. Bosna’dan devşirilip İstanbul’a getirilen Ali Paşa, eğitiminden sonra Şehzade Mehmed ile Manisa’ya gitti, şehzade tahta çıktığında da silahtar olarak İstanbul’a döndü. III. Mehmed’in Eğri Seferi’ne katılmış ve Haçova Meydan Savaşı’nda yer almıştır¹⁷⁶.

1601 yılında, Mısır’daki iç karışıklıkları gören III. Mehmed, en güvendiği paşalarından olan Ali Paşa’yı vezaret makamıyla birlikte Mısır’a vali olarak göndermiştir. Kelâmî, Yavuz Ali Paşa’yı anlattığı eserinde Mısır’ın o zamanki durumunu şu şekilde aktarır:

*“niçe umûr tebdil ü tağayyur olup üslûb-ı kadîm isti ‘mâl olunmayup, niçe ef‘âl-i nâ-pesendîdeye mübâşeret olunmağın, miyân-ı ahkâm ve asâkire şikâk vâki‘ olup ale‘d-devâm fitne ve fesâddan hâlî olunmazdı. Zîrâ ulûfe ve sâliyâneler ve alîk ve cerâyeler ve bî-vech niçe terakkîler mahlûl vâki‘ olmadın, Hızâne-i Âmire‘den ve Anbârâ-i Hâssa‘dan ifrât üzre verilmeğın ve zümre-i asâkire dahi ecnâs-ı muhtelife karışmağın nizâm-ı intizâm-ı asâkir-i Mısır‘a her sene âhırında kemâl mertebe ihtilâl ve ihtilaf vâki‘ olurdu.”*¹⁷⁷

Ali Paşa Mısır’a vardıktan sonra hızlıca ıslahatlara girişmiş ve halk üzerinde çok büyük ağırlığı olan “hidmet-i keşûfiyye” isimli vergiyi kaldırmıştır. Bu vergi, toplamda 300 bin florilik bir gelir sağlasa da halkın ekip-biçme imkânlarını oldukça kısıtlıyordu¹⁷⁸ ve bu nedenle tarımsal faaliyetler oldukça aksamaktaydı. 1603 yılına kadar devam ettiği bu görevine, veziriazam Yemişçi Hasan Paşa’nın katline kadar devam etti. Yemişçi Hasan Paşa’nın yerine 27 Rebûlâhir 1012 / 4 Ekim 1603 tarihinde

¹⁷⁵ Koday, a.g.e., s. 40.

¹⁷⁶ Soner Demirsoy, “Yavuz Ali Paşa”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 43, İstanbul, s. 352-353.

¹⁷⁷ Kelâmî-i Rûmî, *Vekayi‘-i Ali Paşa [Yavuz Ali Paşa’nın Mısır Valiliği (1601-1603)]*, haz. Soner Demirsoy, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul, 2012, s. 10.

¹⁷⁸ Demirsoy, “Yavuz Ali Paşa”, s. 353.

veziriazamlık tevcih edildi. Ali Paşa, Mısır'dan gelen 1 milyon 200 bin altınla beraber İstanbul'a hareket etti¹⁷⁹.

Ali Paşa İstanbul'a gelip sadaret mührünü teslim aldıktan sonra, hızlı şekilde ıslahatlara girişti ve vergi toplama yükümlülüğünü eskiden olduğu gibi Altı Bölük Ocağı'na verdi. Ayrıca İran'la olan savaşa da Cigalazâde Sinan Paşa'yı serdar olarak görevlendirdi¹⁸⁰. İran'la olan savaşın yanı sıra, Macar sınırında da Habsburglarla savaş devam etmekteydi. Sultan I. Ahmed tarafından Macaristan'a 1 Ramazan 1012 / 2 Şubat 1604 tarihinde bir beratla beraber serdâr-ı ekrem olarak tayin edildi. Fakat isteksizliği yüzünden işi ağırdan alan Paşa, Halkalı'da sultandan “*Elbette, başın sana gerekse, elbette yarın kalkup gidesin!*”¹⁸¹ mektubunu aldı. Yavuz Ali Paşa'nın bu sıradaki ruh halini ve durumunu anlatan Hasan Bey-zâde, şu cümleleri aktarmıştır:

“*Bundan sonra, Vezîr-i a'zâm Ali Paşa, râh-ı seferün hevâ'-i serdinden derd hâsıl idüp, gitdükçe, müştedd ve ızırâbı mümtedd oldı. Araz-ı maraz, bir vechile, istilâ eyledi ki, kuvâsında kuvvet ve a'zâsında miknet kalmadı. Sofya şehrini geçdükten sonra, hâli dîger-gün ve ziyâde zâr u zebûn olmuş, bi'l-külliyeye, mi'desi ta'âm kabûlinden kalmış ve avâriz-ı cismânî âfetin almış. Meyyit-i müteharrik olup, güc ile gidermiş, seg-i nefsinî rîsmân-ı gayret ile yidermiş. Belgrad'a vâsıl olduğu gibi, nidâ'-i – irci'î – ye mütevâsıl olup, sarây-ı Dünyevî'den diyâr-ı Uhrevî'ye intikâl ve dervâze-i Fenâ'dan güzergâh-ı Bakâ'ya irtihâl eylemiş.*”¹⁸²

8 Safer 1013 / 6 Temmuz 1604 tarihinde Belgrad'da vefat eden Paşa'ya serdâr-ı ekrem tevcihinin verildiği beratta, Sultan I. Ahmed, sefer için “*vezir-i sâhib-tedbîr ve âsaf-ı Aristo-nazîr*” birinin gerektiğini ve Yavuz Ali Paşa'nın bu tarife uyduğunu söylemiştir¹⁸³.

4.3. MALKOÇ MEHMED EFENDİ

Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte yeniçeri ocağından yetişen Malkoç Mehmed Efendi, 1591'den başlayarak 1635 yılına kadar birçok kez yeniçeri kâtipliği yaptı. Ölüm tarihi tam olarak bilinmese de 1630'lu yılların ikinci yarısında

¹⁷⁹ Demirsoy, a.g.m., s. 353.

¹⁸⁰ Demirsoy, a.g.m., s. 353.

¹⁸¹ Fatih Bayram, “Sultan I. Ahmed Tarafından Sadrazam Malkoçoğlu Ali Paşa'ya Tevcih Edilen Engürüs Seferi Serdarlığı Berati”, *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 23/44: 96.

¹⁸² Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi: Metin ve İndeks (1003-1045 / 1595-1635)*, Cilt III, haz. Şevket Nezih Aykut, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.

¹⁸³ Bayram, a.g.m., s. 99.

vefat ettiği düşünölmektedir¹⁸⁴. Hammer'e göre oldukça alçakgönüllü ve sadık bir devlet görevlisiydi. Onun aktardığına göre 1627 yılında¹⁸⁵ Sultan IV. Murad, Mehmed Efendi yeniçeri kâtipliğini bıraktıktan sonra yeniçerilerin esâmî listelerinin düzensiz hale geldiğini söylemiş, Mehmed Efendi'yi tekrar katipliğe atayarak bu listeleri düzeltmesini, ölülerin defterlerden silinmesini emretmiştir¹⁸⁶.

Sultanından aldığı emirle işe koyulan ve askerlerin isyan ettiği Tokat'a giden Mehmed Efendi, görevlerini tam anlamıyla yapmayan yeniçerileri esâmî listelerinden çıkarmaya başlamıştır. Ancak listelerden çıkarılan askerler, bir araya gelmiş Malkoç Mehmed Efendi'nin çadırının etrafını çevirerek idamını istemişlerdir. Mehmed Efendi de yeniçerilerin bu başıbozukluğu karşısında görevi bırakmış ve yeniçeri kâtipliği Osman Efendi'ye verilmiştir¹⁸⁷. Malkoç Mehmed Efendi, H. 1006 (M. 1597) yılında Yenikapı'da bir Mevlevihane inşa ettirmiştir¹⁸⁸.

---

¹⁸⁴ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, Cilt 3, haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996, s. 1010.

¹⁸⁵ Na'imâ'ya göre Malkoç Mehmed Haziran 1628 tarihinde tekrar yeniçeri katipliğine atanmıştır. (Na'imâ Mustafa Efendi, *Târih-i Na'imâ*, Cilt 2, haz. Mehmet İpşirli, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 623.)

¹⁸⁶ Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 9, s. 77.

¹⁸⁷ Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 9, s. 81.

¹⁸⁸ M. Baha Tanman, "Yenikapı Mevlevihânesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 43, İstanbul, 2013, s. 463.

SONUÇ

“Malkoçoğlu” tiplemesi modern dönemde önce çizgi roman karakteri olarak yaratılmış, karakter çok rağbet görünce de asıl patlamasını yaşayacağı sinemaya uyarlanmıştır. Sinemada Cüneyt Arkın tarafından canlandırılan ve birden fazla filmi çekilen Malkoçoğlu, sadece isim benzerliği nedeniyle aileyle ilişkilidir; ancak bir akıncıdır. Sinemadaki bu başarısının haricinde Malkoçoğlu adını, yaklaşık 10 yıl önce televizyon dizisi olarak çekilen *Muhteşem Yüzyıl*'da görmekteyiz. Dizide gerçeğin aksine Sultan Süleyman dönemindeki Bâli Paşa ile Sultan II. Bayezid dönemindeki Malkoçoğlu Bâli Bey karıştırılmış, ortaya farklı bir tipleme çıkarılmıştır.

Popüler yayınların aksine bu çalışmada, bugüne kadar haklarında müstakil bir çalışma yapılmayan fakat Osmanlı Devleti'nin yaklaşık 100 yıllık bölümünde önemli hizmetleri bulunan bir akıncı ailesi araştırılmıştır. Farklı iddialar öne sürülüyor da olsa, Malkoçoğulları'nın Bosnalı Malkovich sülalesinden geldikleri genel olarak kabul görmektedir. Ailenin ilk üyesi, şüpheli olsa da Malkoç Mustafa Bey olarak gözükmektedir. Malkoç Mustafa Bey, Sivas Kalesi'nde dizdar iken Timur'un kuşatmasıyla esir düşmüş ve Sultan I. Bayezid'e haber vermesi için salınmıştır.

Malkoç Mustafa Bey'in varlığı hakkındaki şüpheler bir yana, Malkoçoğlu Bâli Bey'in varlığı kesindir. Doğum tarihi bilinmese de “Malkoçoğlu” unvanını ilk kullanan kişi olduğu, var olan belgelerle kesindir. Malkoç Mustafa Bey'in oğlu olarak gösterilse de, aradaki yıl farkından dolayı bu pek akla yatkın gözükmemektedir. Zira Bâli Bey'in 1500'lü yılların başlarında vefat ettiği göz önünde bulundurulursa, 1402 yılında kale dizdarı olan birinin oğlu olma olasılığı, oldukça zor bir ihtimaldir.

Malkoçoğlu Bâli Bey Semendire ve Silistre'de sancakbeyliği yapmış; Bosna'da, Macaristan'da, Arnavutluk'ta ve hatta Lehistan'da önemli başarılar elde etmiştir. Lehistan'a düzenlenen akında liderliği olan Bâli Bey'in kuvvetleri, oldukça uzak mesafelere kadar ulaşmış ve ganimeti bol bir akın gerçekleştirmiştir. Malkoçoğlu Bâli Bey'in oğullarından Hamza Bey 1501'de, Tur Ali Bey ve Ali Bey de Çaldıran Savaşı'nda şehit olmuşlardır.

Malkoçoğulları ailesine mensubiyeti konusunu yukarıda tartıştığımız Yahya Paşa, II. Bayezid'in en güvendiği adamlarından biriydi. Sultan yöneticilik

faaliyetlerinden uzaklaştıkça Yahya Paşa ve diğer vezirler, fiili yönetici konumuna gelmişti. Bu sebeple Yahya Paşa, 1490-1510 yılları arasında Osmanlı Devleti için oldukça önem arz eden bir kişi pozisyonuna yükselmiştir. Onun büyük oğlu Koca lakaplı Bâli Paşa, Semendire sancakbeyi iken Belgrad'ın fethinde çok büyük fayda göstermiş, fetihten hemen sonra Belgrad sancakbeyliği payesiyle taltif edilmiştir. Mohaç Savaşı'nda çok büyük yararlılık gösteren Koca Bâli Paşa ile Budin beylerbeyliği yapan Bâli Paşa, Osmanlı kronikleri başta olmak üzere birçok çalışmada karıştırılmış, faaliyetleri birbirine girmiştir. Fakat kesin olarak söyleyebiliriz ki, Koca Bâli Paşa 1527 yılında ölmüştür.

Koca Bâli Paşa'nın kardeşi Mehmed Paşa, ağabeyi gibi Semendire sancakbeyliği yapmış ve ağabeyi ölünce Belgrad sancakbeyliğine atanmıştır. Kendi döneminde en kuvvetli akıncı beylerinden biri olan Mehmed Paşa, fethinden birkaç yıl sonra Osmanlı İmparatorluğu için oldukça önem arz eden Budin'e beylerbeyi olmayı başarmıştır. Mehmed Paşa'nın oğlu Arslan Paşa da Budin'e beylerbeyi olarak atanmış, fakat yaptığı askeri hata nedeniyle bir kale Avusturya ordusu tarafından ele geçirilince idam edilmiştir. Yukarıda bahsi geçen Küçük Bâli Paşa, Mehmed Paşa'dan hemen önce Budin beylerbeyliğine atanmış olsa da bu görevde çok fazla kalamamış ve vefat etmiştir. Oğlu Derviş Bey de Segedin ve İstolni-Belgrad gibi uçlara yakın kentlerde sancakbeyliği yapmıştır.

Ne yazık ki Malkoçoğulları ailesini 16. yüzyıl sonlarından itibaren takip etmek oldukça zorlaşmaktadır. Ailenin, özellikle Malkoçoğlu Bâli Bey'in soyundan gelenlerin durumu bilinmemektedir. Bugün Trabzon'da Malkoç soyadlı kişiler vardır, ancak yapılan telefon görüşmesinde akıncı olan Malkoçoğulları ailesi ile bağlantısının olmadığı aktarılmıştır.

Özetlemek gerekirse Malkoçoğulları ailesi, Macaristan başta olmak üzere Bosna gibi Osmanlı Devleti için önem arz eden yerlerde önemli başarılar elde etmiştir. Macaristan'ın Osmanlı topraklarına katılmasının ardından Kutsal Roma İmparatorluğu'na bağlı kentleri dahi tehdit eder konuma yükselmiş, hatta bazı şehirleri yağmalamayı dahi başarmışlardır. Önemine rağmen bugüne kadar müstakil bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle, bu çalışmanın bir öncü olması amaçlanmıştır. Bu tezin

yazarının da en büyük isteği, başta Malkoçoğlu Bâli Bey'in babasının, Yahya Paşa'nın aileyle olan bağlantısının kesinleşmesidir. Umarız ki bu araştırmaya dayanarak yola çıkan diğer tüm alışmalar, Yahya Paşa başta olmak üzere tüm soru işaretlerini giderir, tarih bilimine sunulan katkıyı artırarak ileri taşır.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968 / 1558-1560), haz. Nezih Aykut, vd.,
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire
Başkanlığı, Ankara, 1993.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri
(TSMA.d.), 5374.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri
(TSMA.d.), 7603.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakları
(TSMA.e.), 754/61.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakları
(TSMA.e.), 757-1.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakları
(TSMA.e.), 3703.

KAYNAK ESERLER

Anonim. (2015). *Anonim Osmanlı Kroniği [Osmanlı Tarihi (1299-1512)]*. haz.
Necdet Öztürk. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Aşık Paşazade, (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*. haz. Kemal Yavuz ve Yekta Saraç,
K Kitaplığı, İstanbul, 2003.

Barleti, M. (2012). *The Siege of Shkodra: Albania's Courageous Stand Against
Ottoman Conquest, 1478*. çev. David Hosaflook, Onufri Publishing
House, Tiran.

Behiştî Ahmed Çelebi. (2016). *Târîh-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı
Osmânî (791-907 / 1389-1502)*, Cilt 2. haz. Fatma Kaytaç, Türk Tarih
Kurumu Yayınları, Ankara.

Dernschwam, H. (1992). *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*. çev. Yaşar Önen,
Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî. (2001). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 5.
Kitap*. haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı
Kredi Yayınları, İstanbul.

- (2001). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 6. Kitap*. haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hadîdî.** (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*. haz. Necdet Öztürk, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Hammer-Purgstall, J.** (2010). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 3. çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- (2010). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 4. çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- (2010). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 9. çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- (2010). *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 18. çev. Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa.** (2004). *Hasan Bey-zâde Târîhi: Metin ve İndeks (962-1003 / 1595-1635)*, Cilt II. haz. Şevket Nezih Aykut, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- (2004). *Hasan Bey-zâde Târîhi: Metin ve İndeks (1003-1045 / 1595-1635)*, Cilt III. haz. Şevket Nezih Aykut, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- İbn Kemal.** (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter*. haz. Şerafettin Turan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- (1997). *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter*. haz. Ahmet Uğur, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Jorga, Nicolae.** (2017). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 2. çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- (2017). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cilt 3. çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Kelâmî-i Rûmî.** (2012). *Vekayi'-i Ali Paşa [Yavuz Ali Paşa'nın Mısır Valiliği (1601-1603)]*. haz. Soner Demirsoy, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul.
- Kemal Paşa-zâde.** (1996). *Tevârih-i Âl-i Osman X. Defter*. haz. Şefaettin Severcan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Mehmed Süreyya.** (1996). *Sicill-i Osmanî*, Cilt 2. haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- (1996). *Sicill-i Osmanî*, Cilt 3. haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- (1996). *Sicill-i Osmanî*, Cilt 5. haz. Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- Na‘îmâ Mustafa Efendi.** (2014). *Târih-i Na‘îmâ*, Cilt 2. haz. Mehmet İpşirli, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Nizamüddin Şâmî.** (1987). *Zafernâme*. çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Oruç Beğ.** (2017). Oruç Beğ Tarihi. *Üç Osmanlı Tarihi*. haz. Hüseyin Nihal Atsız, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Peçevi İbrahim Efendi.** (1981). *Peçevi Tarihi I*. haz. Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Marino Sanuto.** (1881). *I Diarii*, 5. Cilt. Venedik.

ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

- Agoston, G.** (2021). *The Last Muslim Conquest: The Ottoman Empire and Its Wars in Europe*, Princeton University Press, New Jersey.
- Alkan, M.** (2013). Osmanlı Devleti’nde Akıncı Ocağının Sonu. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, cilt 7, sayı, 13, s. 107-116.
- Altaylı, Y.** (2006). Budin Beylerbeyi Arslan Paşa (1565-1566). *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, cilt 19, s. 33-51.
- Antov, N.** (2017). *The Ottoman “Wild West”: The Balkan Frontier in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Araslı, A.** (2001). *Avrupa’da Türk İzleri – II*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Arslan, H. Ç.** (1995). Erken Osmanlı Döneminde Akıncı Beyleri ve Bânilikleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- (2002). Erken Osmanlı’nın Fetih ve Yerleşim Sisteminde Akıncı Beylerinin Stratejik Önemi, *Türkler*, Cilt 9. ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 116-121.
- Ayverdi, E. H.** (1956). Yugoslavya’da Türk Âbideleri ve Vakıfları, *Vakıflar Dergisi*, cilt 3, s. 151-225.
- (1976). *İlk 250 Senenin Osmanlı Mimârîsi*. İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- (1980). *İstanbul Mi’mârî Çağının Menşe’i Osmanlı Mi’mârîsinin İlk Devri*, Cilt 1. İstanbul Fetih Cem’iyeti Yayınları, İstanbul.

- (1981). *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri: Yugoslavya*, Cilt 2. İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul.
- Başar, F.** (1992). Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV: Malkoçoğulları. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, cilt 6, sayı 66, s. 47-50.
- (1995). Evrenosoğulları. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 11, İstanbul, s. 539-541.
- (1995). Fetret Devri. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 12, İstanbul, s. 480-482.
- (2003). Malkoçoğulları. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 27, İstanbul, s. 536-537.
- (2005). Mihaloğulları. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 30, İstanbul, s. 24-25.
- (2020). Mustafa Çelebi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 31, İstanbul, s. 292-293.
- Bayram, F.** (2018). Sultan I. Ahmed Tarafından Sadrazam Malkoçoğlu Ali Paşa'ya Tevcih Edilen Engürüs Seferi Serdarlığı Beratı. *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*. cilt 23, sayı 44, s. 91-114.
- Bolat, K.** (2020). *Osmanlıda Paşalar ve Padişahlar 1421-1520: Sultanların Gölgesinde İktidar Mücadelesi*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Çalı, A.** (2011). *Gazi Evrenos Bey*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıpa, H. E.** (2013). *Yavuz'un Kavgası: I. Selim'in Saltanat Mücadelesi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Dávid, G.** (2001). A Life on the Marches: The Career of Derviş Bey. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, cilt 54, sayı 4, s. 411-426.
- (2015). Macaristan'da Yönetici Osmanlı Aileleri. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, cilt 38, s. 13-30.
- Decei, A.** (1986). Akindji. *Encyclopaedia of Islam*, Cilt 1. E. J. Brill, Leiden, s. 340.
- Demirtaş, F.** (2009). *Celâl-zâde Mustafa Çelebi, Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l Mesâlik*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Demirsoy, S.** (2013). Yavuz Ali Paşa. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 43, İstanbul, s. 352-353.
- Emecen, F. M.** (2012). Turahan Bey. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 41, İstanbul, s. 405-407.
- (2017). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

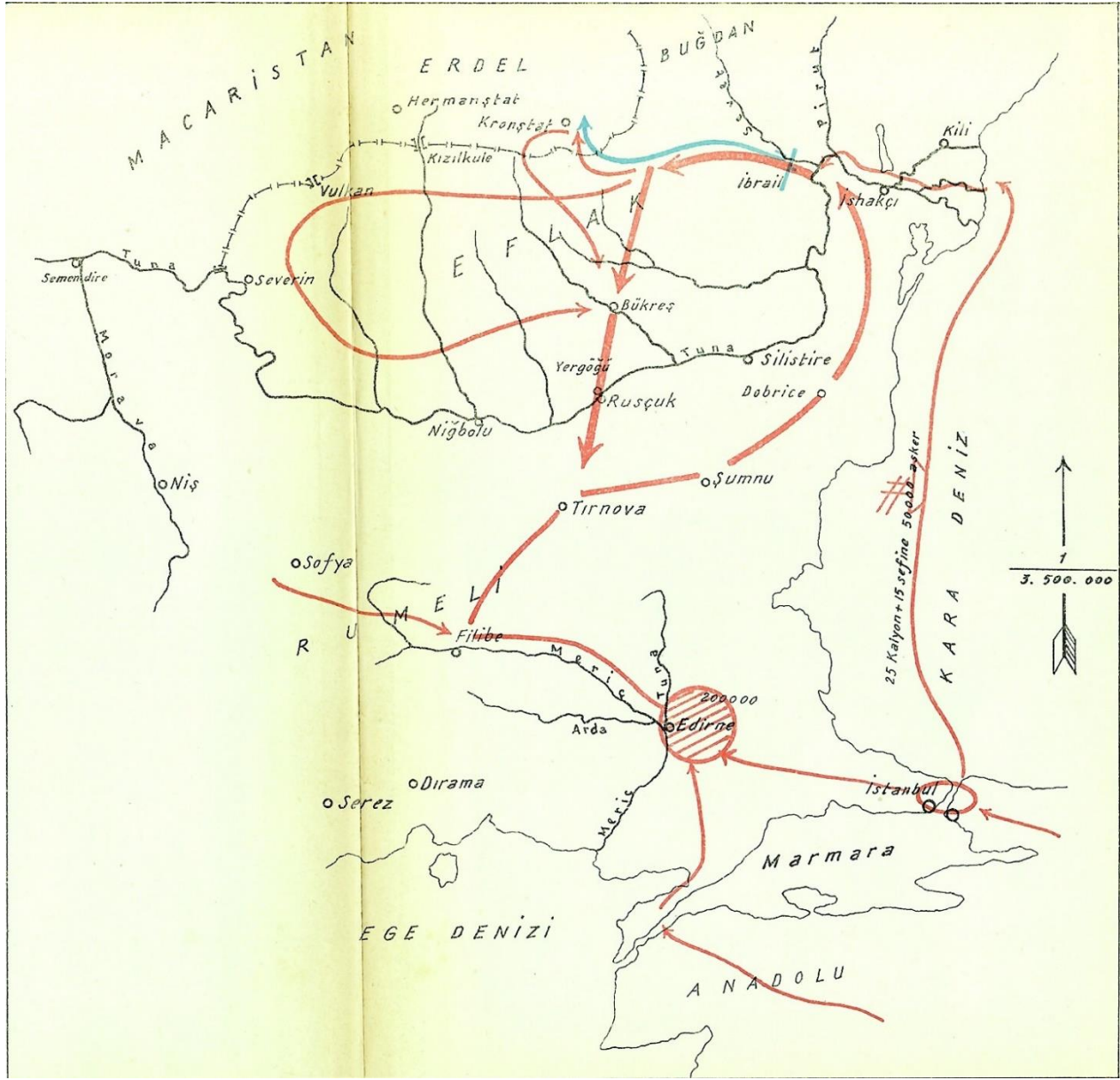
- (2022). *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Erarslan, A.** (2020). Mimar Sinan'ın Dörtlü Baldaken Sistemli Tek Kubbeli Camilerinde Görülen Farklı Mekan Kurguları. *Turkish Studies*, cilt 15, sayı 2, s. 943-958.
- Ercan, Y.** (2002). Yavuz Sultan Selim Dönemi. *Türkler*, Cilt 9. ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 421-445.
- Erdoğan Özünlü, E.** Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak: 625 Numaralı Akıncı Defteri Üzerine Bazı Düşünceler. *Belleten*, cilt 79, sayı 285, s. 473-500.
- Eyice, S.** (1992). Bâlî Bey Camii. *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 5, İstanbul, s. 19.
- (2003). “Malkoç Bey Camii”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 27, Ankara, s. 536.
- “Bâlî Paşa Camii”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 5, İstanbul, s. 21-22.
- Fodor, P.** (1991). Ottoman Policy Towards Hungary, 1520-1541. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, cilt 45, sayı 2, s. 271-345.
- (2019). Wolf on the Border: Yahyapaşaoğlu Bali Bey (?-1527). Expansion and Provincial élite in the European Confines of the Ottoman Empire in the Early Sixteenth Century. *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza David on his Seventieth Birthday*, ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, s. 57-88.
- Fotic, A.** (2001). Yahyapaşa-oğlu Mehmed Pasha's Evkaf in Belgrade. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, cilt 54, sayı 4, s. 437-452.
- Gökbilgin, M. T.** (1952). *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı: Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*. Üçler Basımevi, İstanbul.
- (2002). Süleyman I. *Türkler*, Cilt 9. ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 521-554.
- Imber, C.** (2002). *The Ottoman Empire, 1300-1650: The Structure of Power*. Palgrave Macmillan, New York.
- Işıksel, G.** (2019). Ottoman Power Holders In The Balkans (1353–1580): A Case of Upward And Downward Elite Mobility. *Medieval Bosnia and South-East European Relations Political, Religious, and Cultural Life at the Adriatic Crossroads*. ed. Dzenan Dautovic, Emir O. Filipovic, and Neven İsaiovic, Arc Humanities Press, Leeds, s. 85-95.
- İnalçık, H.** (2019). *Devlet-i 'Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – III (Köprülüler Devri)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları., İstanbul.

- İnan, K.** (2002). II. Bayezid Dönemi. *Türkler*, Cilt 9. ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- İnbaşı, M. & Kul E.** (2018). *Balkanlarda Bir Türk Şehri: Üsküp (Fetihten XVIII. Yüzyıla Kadar)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- İnbaşı, M.** (2019). The Sancak of Semendire and Its Governors in the Second Half of the Eighteenth Century. *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza David on his Seventieth Birthday*. ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, s. 523-540.
- (2020). Yahya Paşa'nın Üsküp'teki Vakıfları. *Vakıflar Dergisi*, cilt 53, s. 9-27.
- Kaldy-Nagy, G.** (1977). The First Centuries of the Ottoman Military Organization. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, cilt 31, sayı 2, s. 147-183.
- Karadeniz, H. B.** (2015). *Osmanlılar ve Rumeli Uç Beyleri -Merkez ve Uç-*. Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Kayapınar, L.** (2009). Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*. cilt 1, s. 105-115.
- Kazan, H.** (2005). İstanbul'da Bâli Paşa Camii Vakfiyesi ve Yeni Bilgiler. *Vakıflar Dergisi*, cilt 29, s. 55-76.
- Kılıç, A.** (2020). Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 26, s. 747-776.
- Kiprovska, M.** (2004). *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*. Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Toplum Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koday, A.** (2001). *Osmanlı Ordu Teşkilâtında Akıncı Ocağı*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kreutel, R. F.** (1997). *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)*. çev. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Lorwy, H. W.** (2010). *Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*. çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Mustafa Cezar.** (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi: Resimli – Haritalı*, Cilt 1. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Moačanin, N.** (2009). Srem. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 37. İstanbul, s. 423-424.
- Özcan, A.** (1989). Akıncı. *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt 2. İstanbul, s. 249-250.

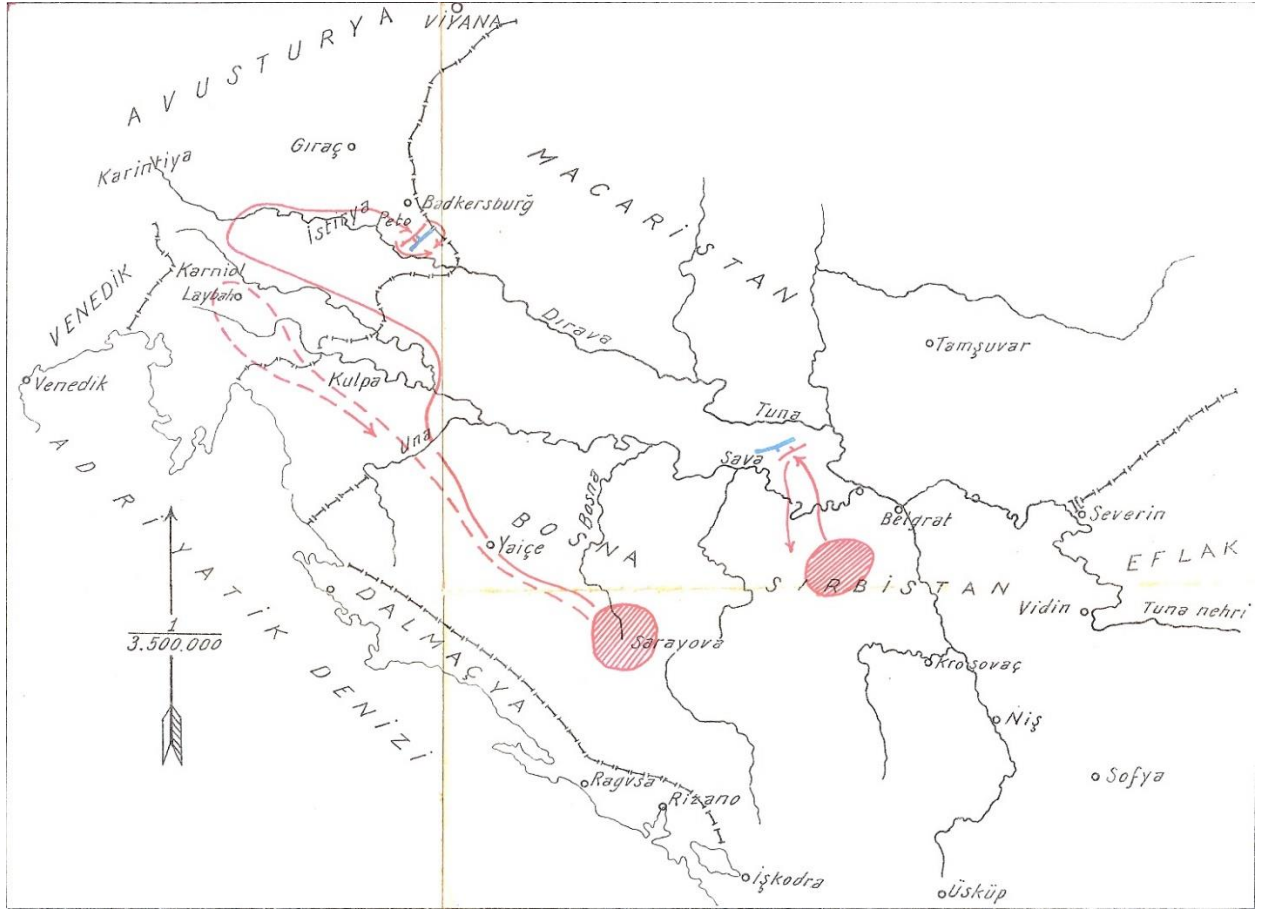
- (2002). Osmanlı Devleti'nin Askeri Yapısı. *Türkler*, cilt 10. ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 115.
- Öztuna, Y.** (1989). *Devletler ve Hanedanlar: Türkiye*, cilt 2. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Pala, A.** (2007). Rumeli'de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, cilt 43, s. 137-144.
- Pálosfalvi, T.** (2018). *From Nicopolis to Mohács: A History of Ottoman-Hungarian Warfare, 1389-1526*. Brill, Leiden.
- Reindl, H.** (2014). *II. Bayezid ve Çevresi: Hükümdarın Adamları*. çev. Ali Suat Ürgüplü. Arvana Yayınları, İstanbul.
- Römer, C. & Vatin, V.** (2019). The Lion that was Only a Cat: Some Notes on the Last Years and the Death of Arslan Pasha, Bey of Semendire and Beylerbeyi of Buda. *Şerefe: Studies in Honour of Prof. Géza David on his Seventieth Birthday*. ed. Pál Fodor, Nandor E. Kovacs, Benedek Péri. Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapeşte, s. 159-182.
- Römer, C.** (1989). Einige Urkunden zur Militärverwaltung Ungarns zur Zeit Süleymāns Des Prächtigen. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, cilt 43, sayı 1, s. 24not4.
- Şahin, K.** <<http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1073/Şahin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>, erişim tarihi 08/08/2021.
- Tacan, N.** (1936). *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*. İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul.
- Tanman, M. B.** (2013). Yenikapı Mevlevîhânesi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt 43, İstanbul, s. 463-468.
- Tansel, S.** (2017). *Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tracy, J. D.** (2016). *Balkan Wars: Habsburg Croatia, Ottoman Bosnia, and Venetian Dalmatia, 1499–1617*. Rowman & Littlefield, Maryland.
- Uzunçarşılı, İ. H.** (1978). Akıncı. *MEB İslam Ansiklopedisi*, Cilt 1. İstanbul, s. 239-240.
- (2016). *Osmanlı Tarihi*, Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- (2016). *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Yılmaz, M. E.** (2013). *Macaristan Budin'de Gül Baba Tekkesi ve Türbesi*. Çamlıca Basım Yayın, İstanbul.
- Yurttaş, F.** (2018). *Balkanlarda Bir Uç Beyi Ailesi; Mihaloğulları 1300-1600*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

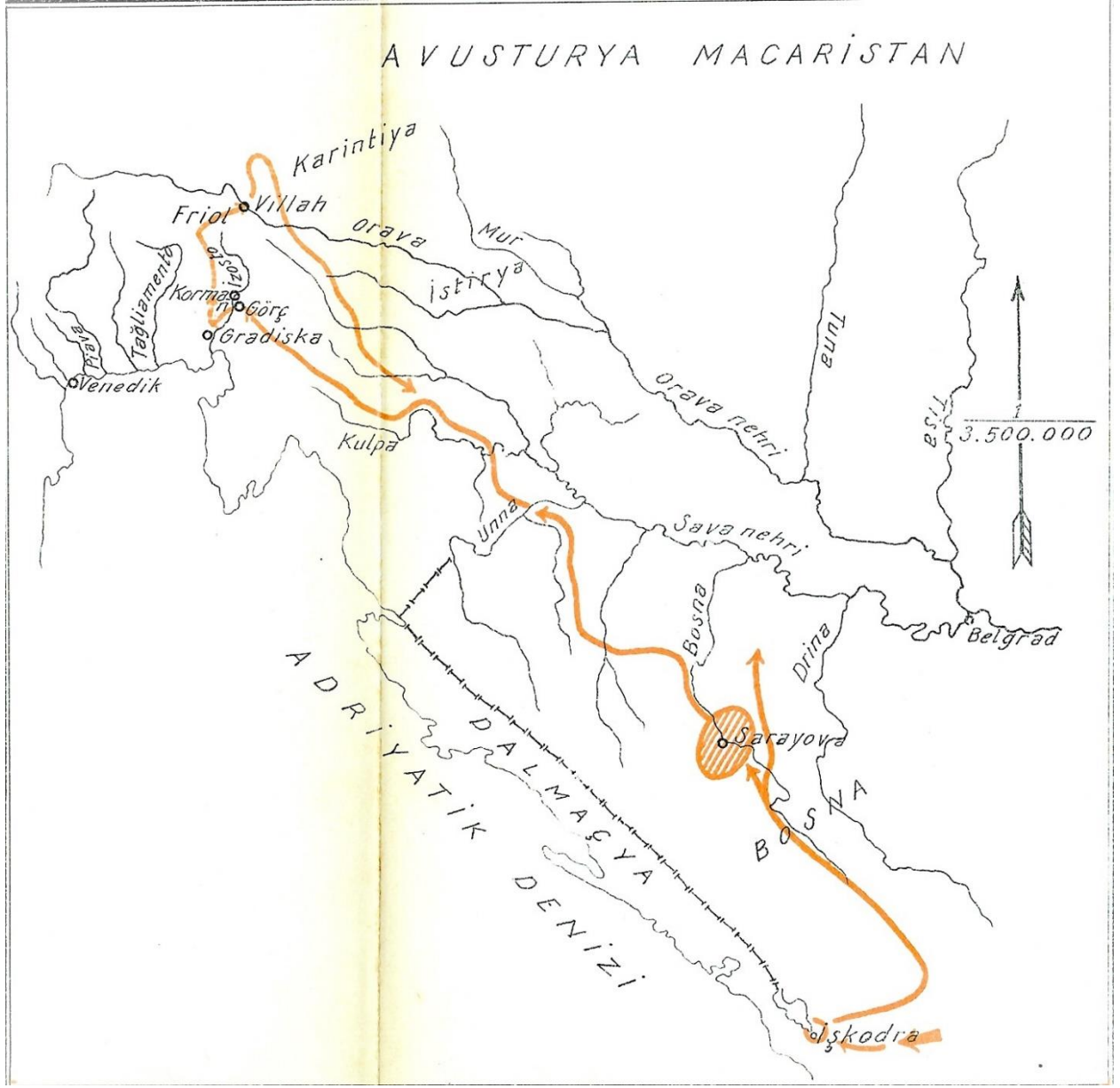
EKLER

Harita-1: Sultan II. Mehmed'in emriyle 1462'de düzenlenen Eflak Seferi'nin harekât haritasıdır. Kaynak: Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, Taslak 11.

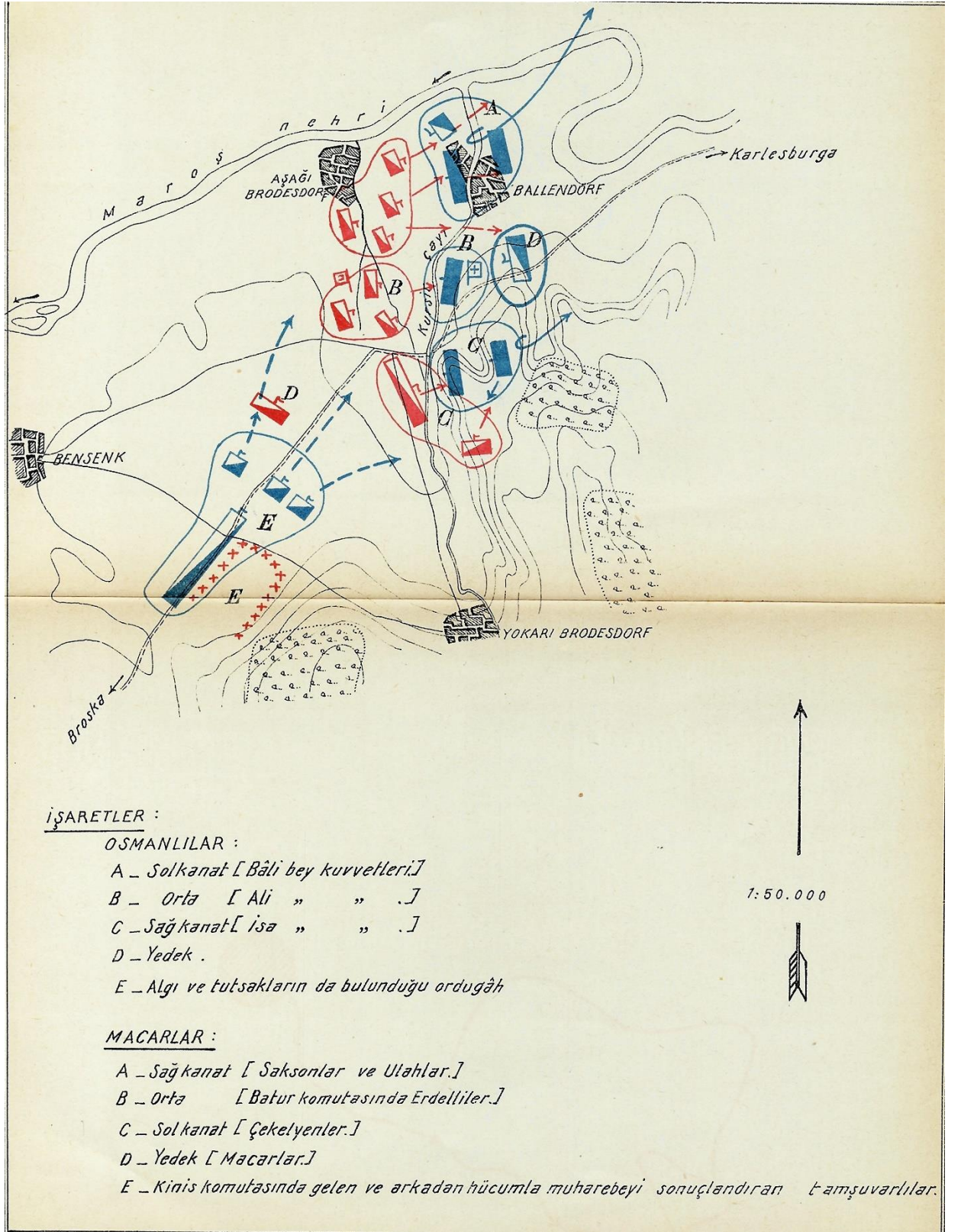

Harita-2: 1475 yılındaki akınları gösteren haritadır. Kaynak: Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlr*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, Taslak 16.

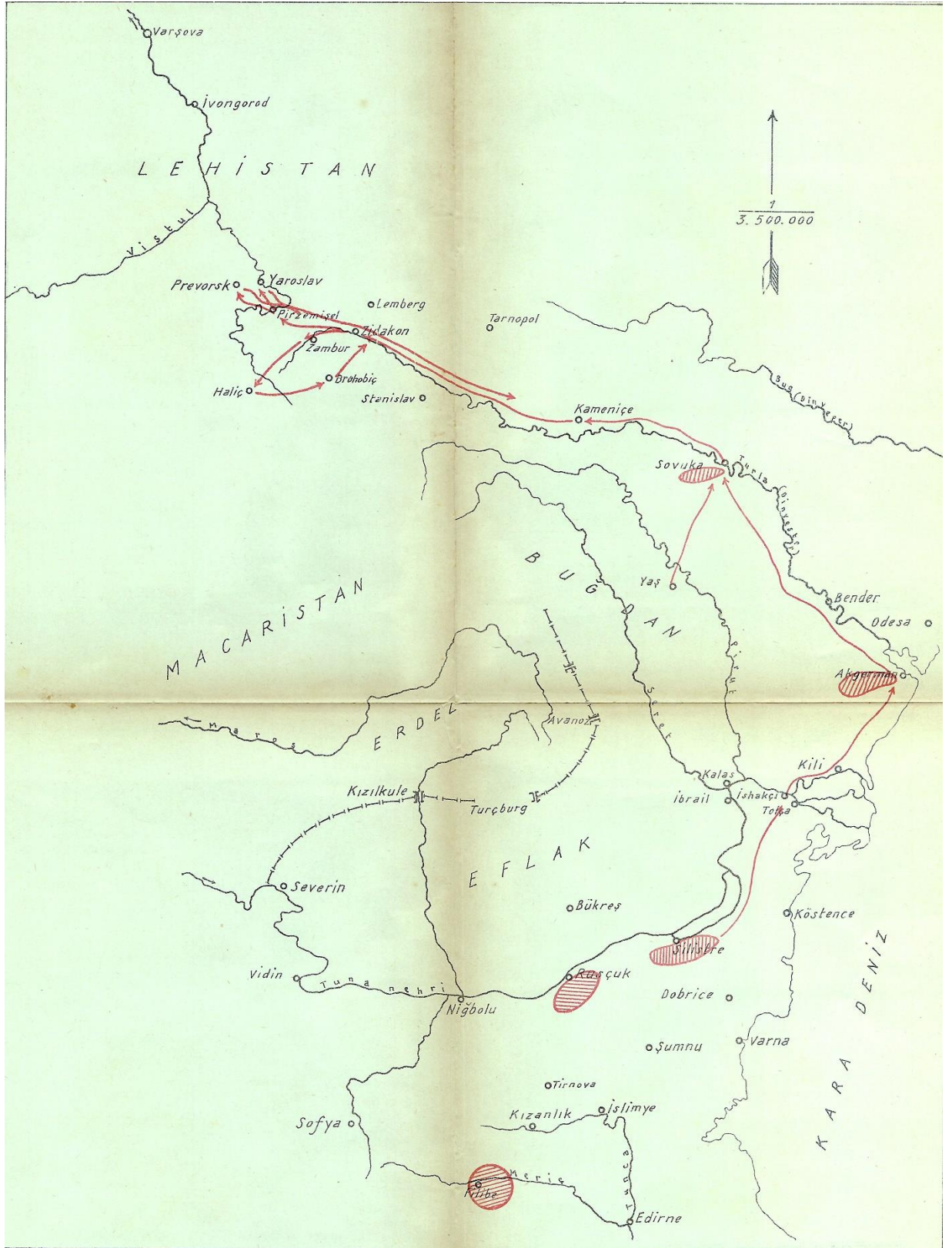

Harita-3: 1479 yılında İşkodra kuşatması devam ederken Osmanlı akıncılarının Venedik çevresine düzenlediği akını gösteren harita. Kaynak: Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, Taslak 21.

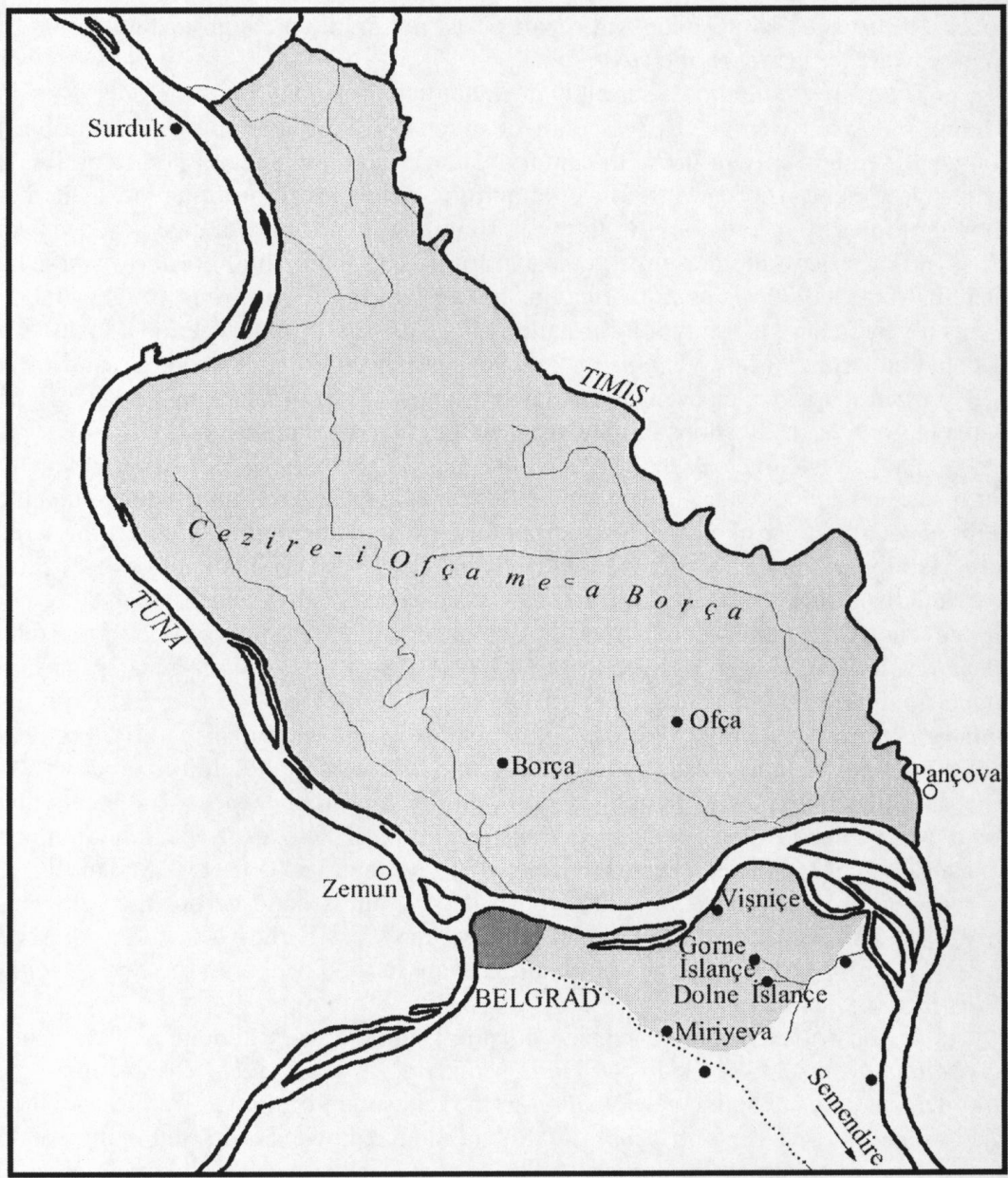

Harita-4: 1479 yılında yapılan meydan muharebesini gösteren harita. Kaynak: Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, Taslak 21.

Harita-5: Malkoçoğlu Bâli Bey önderliğinde Lehistan'a düzenlenen akını gösteren harita.
Kaynak: Necati Tacan, *Akıncılar ve Mehmed II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, Taslak 28.

Harita-6: Yahyapaşazâde Mehmed Paşa'nın Semendire ve Belgrad'daki vakıf arazilerini gösterir harita. Kaynak: Aleksandar Fotic, "Yahyapaşa-oğlu Mehmed Pasha's Evkaf in Belgrade", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 54/4 (2001): 446.